

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Morální panika: případová studie studentů FF

ZČU

Jana Korečková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

**Morální panika: případová studie studentů FF
ZČU**

Jana Korečková

Vedoucí práce:

PhDr. František Kalvas, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené
prameny a literaturu.

Plzeň, duben 2013

.....

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Františku Kalvasovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za poskytnutí cenných rad, připomínek a odborných materiálů. Dále bych chtěla poděkovat všem svým respondentům za jejich ochotu.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1	Obecné vymezení pojmu morální panika.....	3
2.2	Různé pojetí pojmu morální panika.....	4
2.2.1	Pojetí podle Volka.....	4
2.2.2	Pojetí podle Thomsona.....	4
2.2.3	Pojetí podle Goode & Ben- Yehuda.....	5
2.2.4	Pojetí podle Cohena	6
2.3	Základní přístupy ke studiu morální paniky	6
2.4	Morální panika a masová média	7
2.4.1	Média jako nástroj sociální stability a kontroly.....	8
2.5	Vznik morální paniky	8
2.5.1	Grassroot model	9
2.5.2	Elite- engineered model.....	10
2.5.3	Interest- group model	10
2.6	Prospěch z morální paniky.....	10
2.7	Morální panika podle Stanleyho Cohena	12
2.7.1	Koncept veřejného nepřítele.....	12
2.7.1.1	Mods a Rockers jako „veřejní nepřítelé“	12
2.7.1.2	Proměna veřejného nepřítele.....	13
2.7.2	Proměna morální paniky.....	16
3	PRAKTICKÁ ČÁST	18
3.1	Případová studie	18
3.1.1	Typy případových studií podle sledovaného problému.....	18
3.2	Výzkumné otázky	19
3.3	Výběr případů morální paniky.....	20

3.4 Předvýzkum	20
3.5 Výzkumný vzorek	22
3.5.1 Výhody vybraného výzkumného vzorku	23
3.5.2 Nevýhody vybraného výzkumného vzorku	24
3.6 Sběr dat.....	25
3.7 Dotazníky	26
3.7.1 Struktura dotazníků	26
3.7.2 Konkrétní podoba dotazníků.....	27
3.8 Zpracování dat.....	27
3.8.1 Kódování dat.....	27
3.8.1.1 Ověření správnosti kódování	29
3.8.2 Index morální paniky.....	30
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	31
4.1 Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů největší index morální paniky a proč?	33
4.2 Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů nejmenší index morální paniky a proč?	35
4.3 Budou se lišit průměry indexu morální paniky jednotlivých případů v závislosti na pohlaví? Pokud ano, v jakých případech budou tyto indexy větší u žen a v jakých případech budou větší u mužů?.....	36
5 ZÁVĚR	46
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	49
7 RESUMÉ	53
8 PŘÍLOHY	54

1 ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila výzkum morální paniky. Téma jsem se ale rozhodla pojmout netradičním způsobem. Pokud se někdo morální panikou zabývá, většinou zvolí jedno téma, na kterém ukazuje, jaký měla morální panika průběh krok po kroku a zda byly splněny všechny její podmínky, které jsou jasně definované zejména dílem Stanleyho Cohena *Folk Devils and Moral Panics*.

Ve své bakalářské práci také vycházím z tohoto Cohenova klasického díla, ovšem nezabývám se zde pouze jedním případem morální paniky. Rozhodla jsem se vybrat hned dvacet kauz z druhé poloviny roku 2012, které se daly klasifikovat jako potencionální morální paniky. Hlavním cílem této bakalářské práce je odhalit to, jaká kauza představuje pro respondenty největší morální paniku a proč. Jako výzkumný vzorek jsem zvolila studenty ZČU v Plzni, konkrétně studenty sociologie prezenčního bakalářského studia. Tyto studenty považuji za spolehlivé soudce a pomocí jejich odpovědí budu analyzovat potencionální hrozby morální paniky.

Samotná práce je pak členěna do několika částí. V teoretické části se věnuji zejména ukotvení pojmu morální panika. Zaměřuji se na to, jak morální paniku pojmají různí autoři, jako je Volek, Thompson, Goode & Ben-Yehuda a Cohen. Věnuji se také vlivu masových médií na morální paniku a samotnému vzniku morální paniky. Vycházím zejména z pojetí morální paniky podle Stanleyho Cohena tak, jak ho Cohen popisuje v díle *Folk Devils and Moral Panics*. Tomuto pojetí věnuji samostatnou kapitolu v závěru teoretické části.

V praktické části své bakalářské práce popisuji, co je obecně případová studie a s jakým typem případové studie pracuji. Pro výzkum jsem stanovila tři výzkumné otázky: *Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů největší index morální paniky a proč?; Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů nejmenší index*

morální paniky a proč?; Budou se lišit průměry indexu morální paniky jednotlivých případů v závislosti na pohlaví? Pokud ano, v jakých případech budou tyto indexy větší u žen a v jakých případech budou větší u mužů? Dále popisuji, jaké kauzy jsem zvolila jako případy morální paniky. Také zde popisuji, jak jsem provedla předvýzkum, který mi měl napovědět, zda je má výzkumná strategie realizovatelná či nikoliv. Původní plán byl pracovat pouze s panelem osmdesáti respondentů, přičemž každý respondent by vyplnil jeden dotazník pro každou zkoumanou kauzu. Díky tomuto předvýzkumu jsem si potvrdila to, čeho jsem se od začátku obávala- nelze utvořit panel osmdesáti respondentů, kteří by byli ochotni vyplnit všechny dotazníky najednou. Proto jsem musela výzkumnou strategii upravit a pracovat celkem se sto padesáti čtyřmi respondenty. V této části také popisuji konkrétní podobu dotazníků a to, jak sběr dat probíhal. Věnuji se zde i procesu kódování dat a tvorbě indexu morální paniky.

V poslední části této práce jsou uvedeny výsledky pro každou výzkumnou otázku samostatně. Výsledky jsou zpracovány statisticky v programu Stata11 a doplněny o slovní odpovědi respondentů z otevřených otázek v dotazníkovém šetření.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Obecné vymezení pojmu morální panika

Morální panika je sociální fenomén, který poprvé popsal Stanley Cohen ve svém díle *Folk Devils and Moral Panics* (1972). Jevy, které můžeme označit jako jevy morální paniky, jsou ale součástí naší společnosti od jejího zrodu. Již po několik staletí se v naší historii vždy objevují „periodicky se opakující vlny násilných reakcí a pocitů úzkosti, které se týkají obecně obav z narušení sociálního, politického či kulturního statu quo, respektive tradičních hodnot rodiny, zákonitosti a řádu“ (Volek, 2000: 98). Takovéto chování, které ohrožuje morální hodnoty dané společností, je pak označeno jako asociální a nastávají snahy o jeho rychlou eliminaci. V dnešní společnosti mají velký vliv na šíření morální paniky média.

„Slovní spojení morální panika naznačuje strach o cosi posvátného, co má pro společnost fundamentální význam. Užití adjektiva morální indikuje...že je ohrožen sociální řád“ (Volek, 2000: 98).

Jevy morální paniky se převážně vyskytují tehdy, „kdy dominantní společenský řád neposkytuje jasnou odpověď na otázku, jak řešit daný problém“ (ibid.). Většinou se jedná o spontánní, neorganizované kolektivní jednání, které se může proměnit až v masovou hysterii. V takovýchto vypjatých situacích může být za asociální či deviantní označeno i takové chování, které je běžně chápáno jako zcela normální a nebudí žádnou mimořádnou pozornost. Veřejnost pak rychle identifikuje přímého nepřítele (vytvoří obětního beránka), kterému přisoudí deviantní status. (ibid.: 99)

Dalším klíčovým znakem morální paniky je její časové omezení. Ve většině případů se jedná o velmi rychlé vzplanutí vášní, které ale nemá dlouhého trvání a jak rychle přijde, tak rychle zase opadne (často ani

nemusí dojít k vyřešení problému). Jak ale Volek dodává: „V některých případech dochází k institucionalizaci morální paniky právě prostřednictvím organizací, které se ji pokoušejí popsat (médiá) nebo pacifikovat (represivní aparát)“ (ibid.).

2.2 Různé pojetí pojmu morální panika

2.2.1 Pojetí podle Volka

Volek identifikuje v morálních panikách jisté charakteristické znaky (ibid.). Říká, že morální paniky: 1) nabývají povahu kampaně nebo tažení proti nějaké skupině či jednotlivci; 2) obracejí se k lidem, kteří jsou znepokojeni zjevnou destrukcí sociálního řádu a cítí se ohroženi, respektive postrádají bazální důvěru či pocit ontologického bezpečí ve vztahu ke statu quo; 3) morální standardy jsou v dané kauze nejasné; 4) část politické a mediální scény dychtí vést kampaň a racionalizuje tento záměr snahou potlačit stav obecného ohrožení; 5) morální kampaně obvykle nechávají skutečné sociální problémy nepovšimnuty.

2.2.2 Pojetí podle Thomsona

Thomson (1998) pak shrnuje základní teze morální paniky následovně: 1) něco nebo někdo je identifikován jako hrozba pro hodnoty či zájmy; 2) tato hrozba je snadno rozeznatelnou formou prezentována v médiích; 3) vzniká rapidní nárůst zájmu veřejnosti; 4) na situaci reagují autority a „opinion makers“; 5) panika opadá nebo vyvolává sociální změny (ibid.: 8). Zastává také názor, že morální paniky jsou všudy-přítomné a navíc stále častější.

Thomson také poukazuje na rozdílné přístupy ke studiu morální paniky mezi americkými a britskými sociology. Poukazuje na skutečnost, že britští sociologové zkoumají morální paniky téměř výhradně skrze zapojení mládeže. „Žádná jiná věková skupina nebudí u veřejnosti takové

obavy jako mládež. Samozřejmě, že morální panika se může týkat i dětí, zejména pak rozpadu klasických modelů rodin, ale i přes poměrně vzácné případy, kdy se děti dopustily nějakých vražd, nejsou obvykle považovány za zdroj rizika. To se ale nedá říci o mládeži, která je velmi často považována za neodmyslitelný zdroj rizika a díky tomu také za zdroj mnoha morálních panik“ (ibid.: 44). Oproti tomu, podle Thomsona, američtí sociologové pracují spíše s psychologickými faktory morální paniky, než s konkrétními jedinci či skupinami.

2.2.3 Pojetí podle Goode & Ben- Yehuda

Goode & Ben- Yehuda ve svém díle *Moral Panics: The Social Construction of Deviance* (1994) identifikovali pět klíčových prvků, které definují morální paniku. Těmito prvky jsou: *obavy* (znepokojení), *nepřátelství*, *shoda*, *disproporcionalita* a *nestálost*. Obavy (odlišné od strachu), které daná situace přináší, musí být v průběhu vnímání hrozby na vysoké úrovni a na první pohled zjevné. Mohou mezi ně patřit například výzkumy veřejného mínění, veřejné připomínky v médiích, návrhy nových právních předpisů atd. (ibid.: 33) V návaznosti na to se začne vyskytovat zvýšená hladina nepřátelství vůči deviantům, kteří jsou souhrnně označeni jako veřejní nepřátelé (či nepřátelé slušné společnosti). Chování těchto „veřejných nepřátel“ je považováno za škodlivé a ohrožující. Následuje obecná shoda společnosti, že nebezpečí skutečně existuje. Disproporcionalita je prvek, na kterém celý koncept morální paniky spočívá. Bez něho není možné určit, zda daná situace může být klasifikována právě jako morální panika. Disproporcionalita je také do značné míry závislá na empirických datech (například na statistice počtu obětí trestných činů atd.), které mohou být v souvislosti s morální panikou značně přehnané. Disproporcionalita se tedy zaměřuje na to, do jaké míry je velikost obav veřejnosti nad daným znepokojivým chováním problémem a zda jsou podmínky samotného znepokojení větší, než je tomu u srovnatelných „škodlivých činností“. Posledním prvkem je

nestálost, to znamená, že morální panika propukne velmi rychle (i když určité náznaky zde mohou být delší dobu, mohou být ve stádiu "spánku" a objevovat se periodicky) a téměř stejně tak rychle i odezní. To ale neznamena, že nezanechá trvalé následky či dopady. Existují i případy, kdy morální panika vedla ke změně legislativy. (ibid.: 33- 40)

2.2.4 Pojetí podle Cohena¹

Stanley Cohen (2002) rozlišuje několik stádií při konstrukci morální paniky: 1) cosi nebo kdosi je označen jako ohrožení společenských hodnot či zájmů; 2) toto ohrožení je médií zobrazeno v co nejzřetelnější podobě; 3) rychle narůstá společenský zájem; 4) objevují se reakce společenských autorit či tvůrců mínění; 5) panika ustupuje nebo ústí do společenské změny. (ibid.: 1)

2.3 Základní přístupy ke studiu morální paniky

Existují dva různé přístupy, jak můžeme na jevy morální paniky nahlížet. K prvnímu přístupu jsou řazeni zejména američtí sociologové, kteří se zaměřují zejména na sociálně- psychologické faktory. Ti pak chápou morální paniku jako jednu z možných forem kolektivního jednání tzv. nátlakových skupin. Volek (2000) do této skupiny řadí autory, jako jsou výše zmiňovaní Erich Goode a Nachman Ben- Yehuda. Tito autoři podle Volka zdůrazňují, že „nátlakové skupiny se skládají především z politických outsiderů, kteří nemají žádný vztah k politickým autoritám či legislativě“ (ibid.: 99). To je jejich hlavní rozdíl oproti sociálním hnutím.

K druhému přístupu jsou řazeni britští sociologové, zejména pak ti, kteří jsou reprezentováni birminghamskou skupinou Stuarta Halla. Jejich pohled na morální paniku je skrze krizi kapitalismu. Morální paniku chápou jako důsledek státního autoritářství. Oba přístupy se shodují na

---

¹ Toto je pouze základní nastínění pojetí morální paniky Stanleyho Cohena, které je zde dáno spíše pro porovnání s ostatními autory. Podrobně je teorie morální paniky od tohoto autora popsána v kapitole 2.7.

tom, že masová média mají pro konstrukci a šíření jevů morální paniky nezanedbatelný význam. (ibid.: 100)

2.4 Morální panika a masová média

V dnešní společnosti se média nemalým způsobem podílejí na tvorbě sociálního konsenzu a kulturní ideologie. Jsou také silným nástrojem sociální kontroly. Můžeme do jisté míry říci, že v moderních společnostech média nahradila to, co v tradičních společnostech představovala církev². Halík (2004 a 2007) se domnívá, že právě média jsou náboženstvím současného západního světa. Dále dodává, že moderní křesťanství ztratilo sociologický charakter náboženství již v době osvícenství. Média nám každý den předkládají, jaké hodnoty a ideje jsou dobré a jaké špatné. Média mají moc označit někoho jako deviantního či asociálního a toto označení pak prezentují veřejnosti.

Je patrné, že s rozvojem masových médií nastává změna, která se týká stále častějšího výskytu jevů, jež můžeme označit za morální paniky. „*De facto* můžeme hovořit o stavu permanentní a vše prostupující přítomnosti různých forem morální paniky“ (Volek, 2000: 100). Optikou médií můžeme říci, že žijeme v době, která je doslova naplněna různými morálními panikami. Zpravodajské relace a titulní stránky různých deníků nám neustále přinášejí příběhy o dobru a zlu (tyto příběhy se samozřejmě neobejdou bez moralizujícího hlediska). Události, které jsou takto prezentovány, mohou pak být veřejností vnímány jako „potenciální ohrožení společenských hodnot a zájmů“ (ibid.). Média mají také moc selektivního výběru informací. Díky zpravodajským relacím mohou velkou měrou přispívat k formulaci veřejného mínění a zdůrazňovat určité problematické jevy na úkor jiných. Do jisté míry také dramatizují deviantní chování a vzbuzují v nás pocity ohrožení stability a řádu.

² Toto tvrzení uvádí v jednom rozhovoru Izrael Shamir, který je mezinárodně uznávaný radikální duchovní, publicista a spisovatel. Rozhovor je dostupný z: <http://tehrantimes.com/middle-east/102237-media-has-replaced-church-in-godless-society-swedish-journalist-says>

2.4.1 Média jako nástroj sociální stability a kontroly

Svou prezentací deviantního chování nám média neustále ušetřují „veřejné lekce o povaze základních hodnot a skupinové identitě dané komunity“ (ibid.: 103). Média se sama stávají součástí kontrolního procesu tím, že jsou zprostředkovatelé činnosti oficiálních represivních složek, které střeží zákony. Mají podíl na kontrole sociálních procesů a to jak na symbolické, tak na instrumentální rovině. Na symbolické rovině jsou to samotná sdělení, která nám média prezentují, čímž utvářejí veřejné mínění. Na instrumentální rovině jsou to pak mediální instituce jako takové (samotné redakce médií či žurnalisté, kteří svými každodenními kontakty se svými zdroji přispívají k tomu, že se stávají nástroji sociální kontroly). (ibid.: 103- 104)

„Zpravodajský diskurs zprostředkovává to, v co věří“ (ibid.: 104). Můžeme tedy říci, že zpravodajská tvorba je pak spíše „aktem strukturace reality než jejím prostým zaznamenáváním“ (ibid.). Nemůžeme tedy říci, že zpravodajství by v tomto smyslu bylo něco nového, ale pouze v sobě zahrnuje existenci předcházejícího. Proto můžeme o médiích tvrdit, že to jsou nástroje, které slouží k reprodukci sociálního řádu. Média se tak podílejí na konstrukci veřejné kultury tím, že ujišťují publikum o tom, kde je jejich místo v dané kultuře (důležitost pocitu kolektivní identity). Giddens (2003) pracuje s myšlenkou, že v dnešní moderní společnosti můžeme ztrácet víru v ontologické bezpečí, kterou nám dříve poskytovala zejména církev. Dnes můžeme hovořit o tom, že média tuto úlohu církve převzala a podílejí se významnou měrou na tvorbě a udržování kulturního konsenzu a dominantní kulturní ideologie. (Volek, 2000: 104- 105)

2.5 Vznik morální paniky

Kdo spouští morální paniku a proč? Tohle je otázka, kterou si pokládají všichni ti, kteří se jevy morální paniky zabývají. Je jisté, že v potaz musíme brát i různé ekonomické či politické zájmy, které mohou

být jak na subjektivní, tak na objektivní úrovni. Pro spuštění morální paniky je důležitý zájem o to, jak se určité skupiny chovají a jaké důsledky to má pro společnost. Tyto důsledky nám primárně přibližují média. V dalším kroku dochází k nárůstu odporu proti skupinám či jedincům, jejichž chování je vyhodnoceno jako to, které ohrožuje dobré mravy ve společnosti. Takoví jednotlivci či jednotlivé skupiny jsou následně označeni jako deviantní a dochází k rozlišení na *my* a *oni*. Důležité také je, aby se na tomto označení shodla většina společnosti. (ibid.: 107- 108)

Goode & Ben- Yehuda (1994) se také zabývají otázkou, kdo a proč spouští morální paniku. Identifikují tři modely³ možných zdrojů, které ji mohou spustit:

2.5.1 Grassroot model

Prvním modelem je tzv. *Grassroot model*, což znamená, že morální panika vznikla mezi lidmi, a proto je jejím původcem široká veřejnost. Tento druh paniky vzniká zcela spontánně a důležité je, že strach se velmi rychle šíří právě mezi běžnými lidmi. Jedinci si sami mezi sebou generují obavy o narušení sociálního řádu. Klasickým příkladem šíření strachu v tomto modelu je například jaderná energetika v USA. Americká veřejnost pociťuje z této jaderné energetiky určité obavy a spatřuje v ní hrozbu. Samotný strach z jaderné energie ale nemůže být morální panikou, pouze je to dobrý příklad pro ilustraci toho, jaký význam má veřejnost při vytváření nepřátelství vůči určité instituci či problému. Zde je vidět, jak důležitý je faktor strachu. Odborníci utvrzují veřejnost, že úložiště jaderného odpadu pod zemí je zcela bezpečné a nenesou s sebou žádná rizika, přesto veřejnost rizika i nadále spatřuje a šíří mezi sebou atmosféru strachu, která není zaviněna ani elitami, ani zájmovými skupinami (jak je tomu v ostatních dvou modelech). (ibid.: 51- 61)

---

³ V další části knihy (konkrétně na stranách 134- 143) autoři přiznávají, že tyto tři modely můžeme považovat pouze za ideální typy. Problém ukazují například s prvním zmiňovaným modelem, se kterým se prakticky nelze setkat samostatně. To v podstatě znamená, jak autoři vysvětlují, že i neúmyslné „obavy“ veřejnosti, vyžaduje úmyslné „směrování“ ze strany autorit.

2.5.2 Elite- engineered model

Druhý model se nazývá *Elite- engineered model*. Zde morální paniku vytvořily elity, proto je vůle elit jejím prioritním spouštěčem. Můžeme říci, že v tomto modelu jsou elity hnací silou morálních panik. Činí tak naprosto vědomě a ve svém vlastním zájmu. Elity se snaží nastolovat témata (a tím vytvářet morální paniku) i kolem případů, které nemusí představovat hrozbu pro společnost. Snaží se pouze- někdy i za pomoci médií, odvést pozornost od problémů či kauz, které by elity mohly poškodit. Jinými slovy můžeme říci, že v tomto modelu se objevují tzv. „morální podnikatelé“, kteří úmyslně a vědomě šíří propagandistické kampaně s jediným cílem- zabránit řešení skutečných problémů, které by mohly ohrozit jejich prioritní zájmy. (ibid.: 62- 66)

2.5.3 Interest- group model

Třetí model nese název *Interest- group model*. V tomto případě morální paniku spouští zájmové skupiny ze středních vrstev společnosti. Klasickým příkladem jsou média, která vytvářením morální paniky mohou vyjadřovat svou ideologii nebo maximalizovat své výhody a násobit zisky. Často zde nastává situace, že média se snaží podkopávat moc vládnoucích elit. (ibid.: 67- 69)

2.6 Prospěch z morální paniky

Kdo by mohl mít prospěch ze vzniku morální paniky? Můžeme uvést například elity, které mohou rozpoutávat morální paniku z několika důvodů. První důvod je čistě finanční, což znamená, že elity spouští morální paniku za účelem zvýšení svých zisků. Za druhé se může jednat o udržení ideologické hegemonie a vlastní prospěch⁴. Cíl takovýchto kampaní je jasný- „odvrátit pozornost od reálných problémů, jejichž řešení

---

⁴ V tomto případě mluví Cohen o tzv. teorii politiky strachu, kde je morální panika šířena s cílem posílit nebo obnovit nadvládu současného hodnotového systému.

by ohrozilo zájmy elit“ (Volek, 2000: 108). Do tohoto druhu uvažování o morální panice můžeme zařadit například Stuarta Halla, který zastává názor, že „morální panika funguje jako mechanismus konstrukce definice sociální a politické reality, která slouží zájmům mocenských elit“ (Hall, 1978: 172). Zároveň se Hall domnívá, že největší riziko vzniku morálních panik nastává v okamžiku, kdy hrozí krize systému a elity potřebují odvrátit pozornost od společenských problémů, které začínají mít reálnou podobu. Hall ve svém díle poukazuje také na to, že morální panika, která byla v Británii na počátku sedmdesátých let, měla pouze legitimizovat policejní zásahy proti mládeži a nezaměstnaným. Argumentace Halla vyplývá z toho, že média jsou klíčovým nástrojem elit (média tvoří veřejné mínění podle toho, co elity nastolí jako dominantní ideologii). (ibid.: 176-178)

Dalšími skupinami, které by mohly mít ze vzniku morální paniky prospěch, jsou „profesionální asociace (např. policejní), vzdělávací či náboženské instituce a především masová média“ (Volek, 2000: 109). Tento názor zastával i Howard Becker, který ve svém díle *Outsiders* (1963) upozornil na existenci tzv. „strážců morálky“. Hlavní cíl těchto „strážců morálky“ je podle Beckera posílení vlastní moci a udržení nebo zvýšení sociálního statusu. Tyto skupiny jsou zcela nezávislé na elitách, proto sami „strážci morálky“ určují, co bude spouštěčem morální paniky a kdy tento jev nastane.

O poslední skupině iniciátorů morálních panik nelze říci, že by z těchto jevů měli nějaký materiální či mocenský zisk. Jedná se o spontánní projevy občanské angažovanosti či působení různých nezávislých iniciativ. Jak Volek (2000) uvádí, může se jednat například o protijaderné aktivisty či různá sdružení proti násilí na televizních obrazovkách.

2.7 Morální panika podle Stanleyho Cohena

Cohen definuje koncept morální paniky jako situaci, kdy je „nějaká událost, osoba či skupina lidí označena za hrozbu sociálních hodnot a zájmů“ (Cohen, 2002: 9). Cohenova studie morální paniky vychází z jeho zájmu o kultury mládeže, které mohou být vnímány jako hrozba pro společnost či společenský řád. V průběhu každého období se vždy najde nějaká skupina lidí, na kterou „sedí kritéria“ proto, aby mohli přispět ke spuštění morální paniky. Jako příklady Cohen uvádí *Teddy Boys*⁵, *Mods and Rockers*⁶, *Skinheads* a *Hells Angels*⁷. Všechny tyto skupiny jsou spojeny s určitým druhem násilí, což vyvolalo emotivní reakce veřejnosti. Dopady na veřejnost by ale nebyly tak velké nebýt masových médií, které v šíření morální paniky hrají podle Cohena velkou roli.

2.7.1 Koncept veřejného nepřítele

2.7.1.1 Mods a Rockers jako „veřejní nepřítelé“

Cohen zaznamenal, že k prvním střetům mezi Mods a Rockers⁸ došlo v Clactonu na velikonoční neděli 1964. Tyto dvě skupiny spolu bojovaly u plážových chat, které samozřejmě zpustošily a rozbily okna. Policie zatkla 97 lidí. V pondělí ráno už o této potyčce psaly téměř všechny titulky anglických novin. Právě novinové titulky se staly hlavním

⁵ Teddy Boys je název pro členy subkultury dělnické mládeže, které vznikly v padesátých letech ve Velké Británii. Tito mladí lidé se vyznačovali tím, že poslouchali zejména americký rock and roll, nosili dlouhé kabáty, nízké semišové boty a krátké kalhoty, většinou také nosili dlouhé vlasy. Nejednalo se ale jenom o chlapce, do této skupiny patřily i dívky- tzv. Teddy Girl, které nosily dlouhé sukně, vlasy učesané do copů a slaměné klobouky. Jednotlivé skupinky Teddy Boys se sdružovaly do menších gangů a páchaly drobnou kriminalitu. Tyto skupiny byly výrazně zaměřené proti imigrantům ve Velké Británii a a zúčastňovaly se různých rasových nepokojů.

⁶ Na těchto dvou zneprátených subkulturách ve Velké Británii Cohen (2002) ukazuje, co je to morální panika. Proto se jim budu podrobněji věnovat v dalších kapitolách.

⁷ Hells Angels je motorkářský klub, jehož členové nejčastěji jezdí na motorkách Harley- Davidson. Tento gang bývá řazen mezi čtyři nejhorší motocyklové gangy a je spojován s celou řadou trestných činnů (obchodování s drogami, vydírání, obchod s lidmi, prostituce, krádeže, ...).

⁸ Jako Mods a Rockers se označovaly dvě odlišné subkultury britské mládeže. Tyto dvě skupiny se vůči sobě striktně vymezovaly- jak hudbou, tak i stylem oblékání. Mezi poznávací znaky Mods patřil zejména skútr, nosili obleky a vyznávali hudbu žánrů *soul* či *rhythm and blues*. Rockers byli vyznavači silných motocyklů, nosili kožené černé bundy a v hudbě preferovali *rock and roll*.

cílem Cohenovy kritiky. Upozorňuje na to, že události byly líčeny velmi přehnaně s použitím slov, jako například orgie, nepokoje či obležení. (ibid.: 11) Tisk také uváděl přemrštěné částky za způsobené škody a přeháněl i počty zatčených. To vedlo k tomu, že událost byla vyobrazena jako násilnější a nebezpečnější než ve skutečnosti byla. Tento střet média omílala stále dokola a upozorňovala na rizika, která mohou různé subkultury mládeže znamenat pro společnost. Tím média vzbuzovala u veřejnosti pocit nejistoty a strachu. Chování, které bylo v médiích spojováno s činností Moods a Rockers, bylo ihned označeno jako deviantní.

Cohen se domnívá, že kategorie chování, které budou či nebudou do deviance spadat, jsou určovány v průběhu interakcí mezi delikventy a představiteli sociální kontroly. Společnost si sama určuje pravidla a také to, jak budou tato pravidla využita. (ibid.: 12- 13) Jedinci či skupiny, jejichž chování je označeno jako deviantní či asociální, jsou následně označeni jako veřejní nepřátelé.

2.7.1.2 Proměna veřejného nepřítele

Jak již bylo naznačeno, koncept veřejného nepřítele je jedním ze stěžejních pojmů, které Cohen v teorii morální paniky používá. Koncept veřejného nepřítele označuje jevy, osoby či skupiny osob, které jsou podle veřejnosti narušitelé společenského řádu. V Cohenově době byly za veřejné nepřátele nejčastěji považovány různé subkultury mládeže, podle slov samotného Cohena „různé formy kultury mládeže (původně prakticky výhradně z dělnické třídy, dnes to ovšem mohou být i členové středních tříd či studenti)“ (ibid.: 4).

Ve své předmluvě ke třetímu vydání Cohen svou koncepci veřejného nepřítele rozšiřuje. Nejedná se již pouze o subkultury mládeže, ale identifikuje sedm nových sociálních skupin, které byly považovány za veřejné nepřátele mezi prvním a třetím vydáním *Folk Devils and Moral panics* (ibid.: viii- xx):

1) Mladí muži, dělnická třída, násilníci

Do této skupiny patří i vandalové, lupiči či fotbaloví chuligáni. Cohen upozorňuje i na nový nebezpečný trend- „děti, které zabíjejí děti“. V této skupině nelze identifikovat dominantní subkulturu například podle módy, hudebního stylu či zájmů.

2) Školní násilí (šikana na školách a „školní masakry“)

Jedná se jak o nebezpečí šikany dětí ze strany spolužáků (šikanované děti si pak mohou chtít pod návaem problémů ublížit či spáchat sebevraždu), tak i o „školní masakry“. Cohen zde uvádí příklad ze školy *Columbie High School* v městečku Littleton v Coloradu, kde frustrovaný student postřílel spoustu dětí a učitelů⁹.

3) „Špatné drogy“

Zde Cohen uvádí jako příklad to, že si děti vezmou nebezpečnou extázi či jinou nebezpečnou drogu a po požití této drogy zemřou¹⁰.

4) Zneužívání dětí a pedofilní registry

Patří sem nejen sexuální zneužívání dětí, ale i fyzické násilí a zanedbávání povinné péče. Novým trendem jsou i pedofilní kněží či pedofilní vedoucí dětských kroužků. Zde Cohen poukazuje na vytvoření nového veřejného nepřítele- sociálních pracovníků a úředníků¹¹. Do této kategorie také spadají vytvořené registry údajných pedofilů¹².

⁹ Média pak rozšířila paniku zejména tvrzením, že když je tohle možné na tak obyčejném místě v malém městečku, pak je možné, aby se takovýto „školní masakr“ odehrál naprosto kdekoliv a proto jsou všechny školy v ohrožení.

¹⁰ Média pak na titulních stranách píše nadpisy typu: Mohlo to být i Vaše dítě, Zlí prodejci drog ohrožují životy Vašich dětí, ...

¹¹ Sociální pracovníci přicházejí ve chvíli, kdy je již jasné, že je dítě sexuálně či fyzicky týráno. Místo do rolí zachránců, je ale lidé i média pasují spíše do rolí těch, co jsou za vzniklou situaci zodpovědní, protože jí měli zabránit. Podle Cohena se z nich tak stávají „veřejní nepřátelé ze středních tříd“.

¹² Zde Cohen poukazuje na případ, který se stal u panství Paulsgrove nedaleko města Portsmouth. Obyvatel zdejšího panství se dostal na vytvořený registr údajných pedofilů. Lidé z okolí pak každý den po

5) Sex a násilí na televizních obrazovkách, svalování viny na média.

Podle konzervativců média idealizují zločiny, bagatelizují veřejné nejistoty, podkopávají veřejné autority. Podle liberálů zase média přehánějí rizika a následky trestné činnosti a obviňují média, že šíří morální paniku, i když to v dané situaci není třeba. Veřejnost pak viní média z toho, že pořady, kde se vyskytuje sex a násilí, jsou vysílány v době, kdy se na televizi dívají i děti, což u nich může podporovat sklony k násilí.

6) Osamělé matky a podvody se sociální péčí

Pokud dívka nemůže sehnat zaměstnání, otěhotní a pobírá od státu sociální dávky, na kterých je závislá a nesnaží se hledat práci¹³. V této kategorii je také na všechny žadatele o sociální dávky nahlíženo jako na veřejné nepřátele. Vlády pak veřejnost v tomto pohledu ještě více utvrzují svými výroky, že je třeba zabránit zneužívání sociálních dávek pomocí přísnějších zákonů.

7) Uprchlíci a žadatelé o azyl

Veřejnost vidí uprchlíky jako něco negativního, stoupá kvůli nim kriminalita, berou lidem práci a peníze, noviny používají negativní nadpisy a obsahy článků.

---

dobu jednoho týdne chodili demonstrovat k tomuto panství, ničili auta, která zde stála a devastovali okolí domu.

¹³ Těhotné mladistvé dívky pak média zobrazují jako nezodpovědné dospělé a špatné matky, protože vychovávají děti bez otců. Ženám je také kladena vina za rozpad tradičních forem nukleární rodiny. Mohou být zobrazovány jako příživnice na sociálních dávkách a jako někdo, koho musí pracující občané v podstatě živit. Tento pohled převládal zejména v reformních dobách Margaret Thatcher.

2.7.2 Proměna morální paniky

Můžeme říci, že morální paniky nejsou fenoménem pouze posledních několika let. Pokud se podíváme hluboko do historie, můžeme i hony na čarodějnice považovat za morální paniku té doby. Dnes se ale četnost výskytu morálních panik mnohokrát zvýšila, což lze připsat zejména mnohonásobně vyšší rychlostí sociálních změn v dnešních společnostech. Velmi důležitou roli zde hrají i zpravodajská média, která si určité události upravují podle svých potřeb. Mohou je například zveličovat, upravovat ke svému obrazu a filtrovat jejich obsah. Právě média mají ve svých rukách tu moc označit někoho jako veřejného nepřítele. Cohen se na příkladu Mods a Rockers snaží poukázat na způsoby, jak média mohou vytvářet či posilovat morální paniku. Identifikuje tři základní způsoby, jak média napomáhají vzniku morálních panik (ibid.: 19- 30):

1) Přehánění a zkreslování

Média zkreslují a přehánějí závažnost událostí (nadsazují se počty účastníků, kteří byli do násilností zapojeni, zveličují se napáchané škody na majetku i samotný rozsah násilností). V novinách jsou používány senzační titulky, melodramatická slovní zásoba, objevuje se nepřiměřeně velké množství článků na dané téma, ve kterých se vyskytují obraty jako „vzpouora, destruktivní orgie, město v obležení, nevinní turisté prchají před loupeživým davem“. Časté je také zaměňování jednotného čísla za množné (např. *lod' byla převrácena*, je zaměněno za *lodě byly převráceny*).

2) Predikce

Média nám podsouvají zprávy, které obsahují implicitní předpoklad toho, že to, co se stalo, se nevyhnutelně stane znovu. Také nám připomínají, že ta nejhorší situace teprve nastane. Svou roli zde hraje i sebenaplnující se proroctví, které se ale vždy nemusí naplnit. Pokud nastane situace, že se sebenaplnující proroctví nenaplní,

pak média informují o tzv. *non-event* událostech. To znamená, že reportéři jsou (například na základě falešného tipu) posláni někam, kde se neděje nic zpravodajsky zajímavého.

3) Symbolizace

Komunikace, zejména pak masová komunikace stereotypů, je závislá na symbolické moci obrazů a slov. Slova, která byla původně neutrální, jsou obalena symbolickými emocemi či idejemi¹⁴. Cohen (2002) ukazuje proces symbolizace na slově *Mod* následovně: slovo *Mod* se stává symbolem určitého postavení (delikventního či deviantního), předměty (jako účes, oblečení, ...) se staly symbolem tohoto slova a tím pádem se předměty samotné staly symbolem tohoto delikventního statusu a také emocí, které jsou s ním spojeny.

---

¹⁴ Příkladem může být například Pearl Harbor či Hiroshima

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Případová studie

Jak uvádí Hendl (2005), v případové studii „jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů“ (ibid.: 104). V případových studiích jde zejména o zachycení podstaty a složitosti zkoumaného problému a také o ucelený popis vztahů uvnitř tohoto problému. Pokud pro výzkum zvolíme takovýto typ studie, pak předpokládáme, že důkladnou analýzou tohoto případu můžeme lépe porozumět ostatním podobným případům. Námi zkoumaný případ pak vřazujeme do širšího kontextu, díky čemuž ho můžeme srovnávat s dalšími podobnými případy.

3.1.1 Typy případových studií podle sledovaného problému

Hendl rozlišuje pět typů případových studií. V prvním případě se jedná o osobní případovou studii, kde jde o detailní výzkum určitého aspektu u jedné osoby (pozornost je věnována minulosti, zkoumají se detaily, které předcházely námi zkoumané skutečnosti), může se jednat i o zachycení celého života. Druhým typem případové studie, je studie komunity. Zde se jedná o výzkum komunity nebo několika komunit, může se jednat i o celou vesnici či město. Pozornost je zde zaměřena na hlavní aspekty života komunity- politické aspekty, práci, volný čas či rodinný život. Třetím případem je studium sociálních skupin. Jedná se o výzkum jak malých, přímo komunikujících skupin (jako je rodina), tak i o výzkum například zaměstnaneckých skupin. Hlavní náplní této studie je popis a analýza vztahů a aktivit ve skupině. Čtvrtým případem je studium organizací a institucí. Zde se zkoumají školy, firmy, různé organizace a zjišťují se procesy změn a adaptací, také se hledají určité vzorce chování. Posledním typem případové studie je zkoumání událostí, rolí a vztahů. Tento druh studia se úzce překrývá s předchozími dvěma typy

případových studií- analyzují se například interakce mezi učitelem a žákem. (ibid.: 104- 105)

V tomto výzkumu pracuji s pátým typem případové studie, tedy s případovou studií, která zkoumá události, role a vztahy. I když se zabývám dvaceti událostmi, stále se ještě jedná o tento typ případové studie, jelikož takovýchto možných událostí, by se dalo zkoumat daleko větší množství, než mnou vybraných dvacet.

3.2 Výzkumné otázky

Ve výzkumu nepracuji s žádnou konkrétní hypotézou, kterou bych se chtěla pokusit ověřit. Zajímám se o to, jaké případy mohou být na základě dotazování respondentů považovány za morální paniku a jaké naopak nikoliv. Mé výzkumné otázky tedy znějí:

O₁: Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů největší index morální paniky a proč?

O₂: Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů nejmenší index morální paniky a proč?

O₃: Budou se lišit průměry indexu morální paniky jednotlivých případů v závislosti na pohlaví? Pokud ano, v jakých případech budou tyto indexy větší u žen a v jakých případech budou větší u mužů?

3.3 Výběr případů morální paniky

Pro tento výzkum jsem zvolila dvacet případů, které mohou být morálními panikami. Konkrétní případy jsem vybrala pečlivě s ohledem na to, aby co nejvíce splňovaly kritéria, která jsou stěžejní k tomu, aby se nějaký jev dal nazývat morální panikou. Některé mnou zvolené případy, jsou již historicky ověřenými panikami v celé řadě zemí. Zbytek případů jsem vybrala na základě toho, zda splňují předepsaná kritéria, na základě nichž mohou být nazývány morálními panikami.

Konkrétně se tedy jedná o těchto dvacet zkoumaných případů¹⁵: drogy, finanční krize, hnutí Anonymous, homosexualita, hooligans na stadionech, bezohledné chování na silnicích, korupce v České republice, metylalkohol, násilí na televizních obrazovkách, nezaměstnanost Romů, pedofilie, požívání alkoholu mladistvými, závadné potraviny z Polska, sex na televizních obrazovkách, stárnutí populace, šikana dětí na základních školách, terorismus a únosy dětí, prostituce a náboženské sekty.

3.4 Předvýzkum

Před samotným dotazníkovým šetřením jsem se rozhodla, že mezi zvolenými respondenty provedu krátký předvýzkum. Od tohoto předvýzkumu jsem si slibovala, že mi pomůže lépe rozvrhnout rozdělení dotazníků mezi respondenty. Můj původní plán na výzkum byl takový, že bude vybráno pouze osmdesát respondentů, přičemž každý respondent mi vyplní dvacet druhů dotazníků. Předvýzkum jsem provedla proto, že jsem si nebyla jistá, zda je tento plán realizovatelný.

Proto jsem si skrze portál Západočeské univerzity v Plzni našla seznamy všech studentů, kteří studují obor sociologie v prezenční formě na bakalářské úrovni. U prvního ročníku jsem si vyhledala povinný

---

¹⁵ Podrobnější nástin zkoumaných případů morální paniky popisují v příloze č. 1.

předmět, konkrétně se jednalo o kurz KSS/DS1¹⁶. Ve druhém týdnu výuky zimního semestru tohoto akademického roku¹⁷ jsem před začátkem výuky výše zmiňovaného kurzu provedla první část předvýzkumu¹⁸. První část spočívala v tom, že jsem osobně hovořila se studenty kurzu o tom, kolik jsou oni sami ochotni vyplnit dotazníků. Bylo jim vysvětleno, že každý dotazník má dvanáct otázek, z čehož šest je uzavřených a pět otevřených¹⁹ a dotazníky budou použity na výzkum v bakalářské práci. Odhadla jsem, že vyplnění jednoho dotazníku zabere maximálně pět minut. Celkem jsem před začátkem kurzu hovořila se čtyřiceti osmi respondenty. Jejich odpovědi jsem si zaznamenávala do poznámkového bloku. Z odpovědí oslovených respondentů jsem zjistila, že třicet sedm z nich není ochotno vyplnit všech dvacet druhů dotazníků a pouhých jedenáct respondentů by bylo ochotno všechny dotazníky vyplnit.

Ve druhé části předvýzkumu jsem se zaměřila na studenty druhého ročníku. Opět jsem ve druhém týdnu výuky zimního semestru tohoto akademického roku navštívila jeden povinný kurz- v tomto případě kurz KSS/ZS2²⁰. Před začátkem kurzu jsem opět hovořila se studenty o tom, kolik jsou ochotni vyplnit dotazníků²¹. Celkem jsem hovořila se čtyřiceti jedna respondenty a jejich odpovědi jsem si opět zaznamenávala do poznámkového bloku. Po následném zpracování jejich odpovědí jsem zjistila, že téměř dvacet devět dotázaných respondentů není ochotno vyplnit všech dvacet dotazníků a pouhých dvanáct respondentů, by bylo ochotno všechny dotazníky vyplnit.

---

¹⁶ Kurz Dějiny sociologie 1 (KSS/DS1) jsem zvolila proto, že ze své vlastní zkušenosti vím, že účast na přednášce z tohoto kurzu je velká a navíc kurz byl vyučován v odpoledních hodinách, na základě čehož jsem se domnívala, že účast studentů bude téměř maximální.

¹⁷ 2012/2013

¹⁸ Celkem jsem předvýzkum rozdělila do tří částí. Každá část předvýzkumu byla tedy věnována jednomu ročníku studentů sociologie prezenčního studia v bakalářské formě.

¹⁹ Poslední otázka se týkala pouze pohlaví respondentů.

²⁰ Jedná se o o kurz Základy sociologie 2

²¹ Opět bylo všem respondentům vysvětleno, že každý dotazník má sedm uzavřených a pět otevřených otázek, přičemž dotazníky budou použity pro výzkum v bakalářské práci. Také jim bylo řečeno, že odhadovaná doba pro vyplnění jednoho dotazníku je pět minut.

Poslední část předvýzkumu jsem zaměřila na studenty třetího ročníku. Zde jsem již nemusela vyhledávat žádný kurz, jelikož studentkou tohoto ročníku jsem i já. Obešla jsem většinu svých spolužáků a opět jim vysvětlila podstatu dotazníků a položila jim otázku, kolik by jich byli ochotni vyplnit. Celkem jsem hovořila s osmnácti studenty tohoto ročníku. Po zpracování jejich odpovědí jsem zjistila překvapivou odpověď. Domnívala jsem se, že když tito studenti sami píšou bakalářské práce, na které sbírají data, budou ochotnější pomoci získat data svým spolužákům. Z celkového počtu již zmiňovaných osmnácti respondentů ale pouze čtyři respondenti uvedli, že by byli ochotni vyplnit dvacet dotazníků. Dvanáct respondentů tohoto ročníku tedy uvedlo, že takové množství dotazníků rozhodně nejsou ochotni vyplnit.

Když jsem si shrnula získané výsledky z předvýzkumu, došla jsem k jasnému závěru. Z celkového počtu sto sedmi respondentů bylo ochotno vyplnit všech dvacet dotazníků pouhých dvacet sedm. Takto zamýšlený výzkum by byl tedy nerealizovatelný, protože potřebné množství dotazníků by vyplnila necelá třetina respondentů. Proto jsem svou výzkumnou strategii musela upravit.

3.5 Výzkumný vzorek

Pro tento výzkum jsem jako respondenty zvolila studenty Západočeské univerzity v Plzni, konkrétně studenty sociologie prezenčního bakalářského studia²². Pro každý dotazník jsem si stanovila hranici osmdesáti respondentů, přičemž každý respondent mohl vyplnit tolik dotazníků, kolik chtěl (celkově bylo dvacet druhů dotazníků). Celkem se tedy výzkumu zúčastnilo sto padesát čtyři respondentů. V průměru pak vychází, že každý respondent vyplnil 10,39 dotazníků.

---

²² Dále jen studenti či respondenti

3.5.1 Výhody vybraného výzkumného vzorku

Pro svůj výzkumný vzorek jsem si záměrně zvolila výše zmíněné studenty. Učinila jsem tak z několika důvodů. Prvním důvodem je to, že se jedná pouze o studenty sociologie, proto předpokládám, že do tohoto odborného tématu je většina z nich alespoň okrajově zasvěcena. Z vlastní zkušenosti vím, že téma morální paniky se okrajově probírá v několika kurzech. Tyto studenty beru jako jakousi „odbornou veřejnost“, která je alespoň částečně zasvěcena do problematiky médií a dokáže na obsah mediálního sdělení nahlížet s odstupem a s větší mírou racionality než „neodborná veřejnost“. Média jsou dnes klíčovým faktorem, který je s morální panikou spojen. Proto jsem se domnívala, že když se studenti o problematice mediálních obsahů učí, nebudou k těmto obsahům tak snadno náchylní. Pohled těchto studentů vnímám, alespoň částečně, jako více racionální, než pohled „neodborné veřejnosti“. Proto mě zajímalo, co pro tyto studenty může morální paniku představovat a co nikoliv. Studenti jsou zde tedy pasováni do jakési role soudců a posuzovatelů.

Jsem si samozřejmě vědoma, že ne všichni studenti oboru sociologie musí o fungování médií projevovat zájem. I přesto je ale ze strany vyučujících věnována pozornost mediální problematice i na kurzech, které jsou pro všechny studenty povinné, bez ohledu na to, jaký odborný blok se rozhodnou ve druhém ročníku studovat. Pracuji zde s předpokladem, že studenti mají základní znalosti o tom, jak média mohou zkreslovat a šířit informace směrem k veřejnosti.

Výhodu ve výběru tohoto výzkumného vzorku spatřuji i ve snadnějším sběru dat. Domnívám se, že jelikož se jedná o studenty, kteří sami v rámci některých kurzů provádějí krátké výzkumy, budou mnohem ochotnější k tomu, aby se oni sami stali součástí výzkumu. Pracuji zde tedy s předpokladem sounáležitosti mezi studenty oboru sociologie, protože většina studentů si sama vyzkoušela, že získat potřebná data k výzkumu není vždy úplně snadné.

Jak již bylo řečeno v kapitole 3.4, můj původní záměr byl pracovat s panelem osmdesáti respondentů, nakonec ale pracuji se sto padesáti čtyřmi respondenty. V této větší velikosti vzorku spatřuji také výhodu. Pokud bych pracovala pouze s osmdesáti respondenty, každý by musel vyplnit přesně dvacet dotazníků, což je pro každého jednotlivého respondenta poměrně velká zátěž. Větší množství respondentů ve vzorku mi pomohlo zátěž rozložit téměř na polovinu, protože v průměru vychází 10,39 dotazníků na jednoho respondenta. Tím jsem eliminovala problém, který by podle mého názoru zcela jistě nastal a který mi potvrdil předvýzkum. Kdybych pracovala s panelem osmdesáti respondentů, hrozilo by velké riziko, že respondenti budou posledních několik dotazníků vyplňovat stylem „hlavně abychom to už měli za sebou a mohli jít“. Proto by se nad svými několika posledními odpověďmi nemuseli tolik zamýšlet a mohli by odpovídat stroze či nepravdivě. Proto se domnívám, že zvolením větší velikosti vzorku jsem tuto možnost z velké části eliminovala.

3.5.2 Nevýhody vybraného výzkumného vzorku

Jsem si samozřejmě vědoma i určitých omezení, která s sebou výběr tohoto výzkumného vzorku přináší. Jelikož se jedná pouze o studenty jednoho odborného zaměření, dá se předpokládat, že by jejich názory mohly být celkem podobné či dokonce velmi totožné. Omezení může tedy představovat právě jejich „odbornost“ a částečná orientace v dané problematice. Nedomnívám se ale, že i přes určité znalosti o fungování médií, by byl výzkumný vzorek vůči mediálním obsahům zcela imunní. Podněty pro morální paniky jsou nám dnes sice téměř výhradně „servírovány“ médií, to ale nutně neznamená skutečnost, že díky určitým znalostem o médiích, bude můj výzkumný vzorek automaticky k tomuto šíření imunní.

Dalším omezením této studie je struktura datového souboru. Výzkumný vzorek nepředstavuje jednotný panel osmdesáti respondentů, proto nemohu určit, kolik druhů dotazníků vyplnili jednotliví respondenti. Na základě toho tedy nemohu jejich odpovědi dále porovnávat mezi sebou a podrobit je další podrobnější analýze.

Jako další omezení této studie, spatřuji fakt, že studie není aplikovatelná na širokou veřejnost. Výzkum, který by byl založený na stejných principech jako je tento, se mi nepodařilo vyhledat ani v zahraničí, natož pak v České republice. Nemám tedy své dosažené výsledky s čím porovnat a nemohu proto říci ani to, že by výsledky výzkumu byly aplikovatelné na studenty sociologie jiných univerzit v České republice.

3.6 Sběr dat

Na základě předchozího zjištění jsem se rozhodla, že dotazníky budu rozesílat všem studentům ZČU v Plzni oboru sociologie v prezenční formě bakalářského studia. V prvním a druhém ročníku jsem si proto našla jednoho klíčového informátora, díky kterému mi bylo umožněno získat emailové adresy všech studentů jak v prvním, tak i ve druhém ročníku. U třetího ročníku nebyl informátor třeba, jelikož jsem již měla k dispozici potřebné emailové adresy. Každému studentovi bylo na email odesláno patnáct odkazů s prosbou o vyplnění dotazníku, přičemž jsem dbala na to, aby od každého druhu dotazníku bylo odesláno stejně odkazů.

Samotné dotazníkové šetření pak probíhalo v období od 15. 10. 2012 do 10. 12. 2012, přičemž 15. 10. 2012 jsem všechny dotazníky respondentům rozeslala a 10. 12. 2012 jsem určila jako poslední možný den pro přijetí vyplněného dotazníku. Období osmitýdenního intervalu jsem pak zvolila proto, že respondenti mohou být zaneprázdněni a k vyplnění dotazníku se nedostanou hned. V následujících osmi týdnech

jsem pravidelně kontrolovala, kolik vyplněných dotazníků se mi vrátilo. Jelikož jsem si před začátkem samotného výzkumu stanovila, že v každém dotazníku chci mít osmdesát respondentů, 1. 12. 2012 jsem spočítala, kolik respondentů mi v každém dotazníku chybí a na základě toho jsem ještě jednou oslovila studenty všech tří ročníků s prosbou o pomoc. Tentokrát již byly dotazníky rozesílány naprosto záměrně s cílem získat přesně osmdesát respondentů na každý druh dotazníku.

3.7 Dotazníky

V mém výzkumu pracuji s dotazníkovým šetřením. Pomocí programu *Google Docs* jsem vytvořila dvacet druhů dotazníků, přičemž každý dotazník byl zaměřen na konkrétní kategorii. Kategorie jsou vypsány v kapitole 3.3.

3.7.1 Struktura dotazníků

Dotazník obsahuje celkem dvanáct otázek, z nichž sedm otázek je uzavřených- šest s možností odpovědi pouze *ano* nebo *ne* a poslední otázka je zaměřena na pohlaví respondentů. Pokud respondent na uzavřenou otázku odpověděl kladně, automaticky se mu otevřela vždy jedna otevřená otázka s rozepisovací odpovědí, která souvisela s otázkou předchozí, a jednalo se o bližší specifikaci předchozí odpovědi. Těchto otevřených otázek zde bylo pět. Všechny sebrané dotazníky byly následně kódovány²³ a zpracovány v programu Microsoft Excel a Stata11²⁴.

---

²³ Více se budu procesu kódování dat věnovat v kapitole 3.8.1.

²⁴ V příloze č. 2 jsou uvedeny všechny příkazy použité v programu Sstata11.

3.7.2 Konkrétní podoba dotazníků²⁵

V této části bych chtěla shrnout, na jakém základě byly otázky v dotazníku vytvořeny. Proto bych chtěla připomenout základní podmínky, které musí být splněny, aby se určitý jev dal charakterizovat jako morální panika²⁶:

1) daný jev/ situace musí představovat určitou hrozbu pro společnost a na této hrozbě se společnost musí hromadně shodnout; 2) jev/ situace musí ohrožovat morální hodnoty a zásady dané společnosti; 3) objevuje se kategorie „veřejný nepřítel“, do které jsou veřejností stylizováni jedinci či skupiny, které představují hrozbu pro morální řád společnosti; 4) média problém značně přehánějí, například pomocí prezentovaných statistických dat, která jsou záměrně nadhodnocena a snaží se vzbudit u veřejnosti pocit, že ta nejhorší situace teprve nastane v následujících dnech či týdnech; 5) k dané situaci se vyjadřují experti; 6) je navrhováno řešení, jak podobným případům v budoucnu zabránit a poté nastává poměrně rychlé vymizení případu, který morální paniku představoval.

3.8 Zpracování dat

3.8.1 Kódování dat

Z dotazníkového šetření jsem získala 1600 dotazníků, které jsem následně všechny kódovala, abych je mohla zpracovat v programu Stata11. Odpovědi na uzavřené otázky jsem kódovala pomocí čísel jedna a dva, kdy odpověď *ne* má kód jedna a odpověď *ano* má kód dva. Na stejném principu jsem kódovala i kategorii pohlaví, kdy odpověď *muž* má číslo jedna a odpověď *žena* má číslo dva.

²⁵ V příloze č. 3 jsou uvedeny tři příklady konkrétních podob dotazníků. Příklady dotazníků jsou uvedeny pro kategorie *závadné potraviny z Polska*, *finanční krize* a *metylalkohol*.

²⁶ Podmínky jsou popsány v takovém pořadí, jak jdou po sobě otázky v dotazníku.

Odpovědi na otevřené otázky byly kódovány na škále jedna až tři. Odpovídající kód byl přiřazen podle toho, s jakou jistotou na ni respondent odpověděl. Kód tři jsem přiřadila k odpovědím, které byly zcela jasně a výstižně formulovány²⁷. Kód dva jsem přiřadila k odpovědím, kde odpověď nebyla zcela jasně formulována či z ní byly patrné prvky určité nejistoty (odpovědi obsahovaly výrazy jako *pravděpodobně, asi, snad* či *možná*)²⁸. Kód jedna jsem pak přiřadila k odpovědím, které sice na předešlou uzavřenou otázku odpověděly *ano*, ale v otevřené odpovědi se vyskytovala slova, jako *nevím, nemohu si vzpomenout, nemám k tomu co říct, nepřemýšlel jsem nad tím*²⁹ a podobně.

U otevřených otázek jsem zvolila kategorie kódování jedna až tři záměrně. Šlo mi o to, aby odpověď, která má jasnou představu o tom, proč je daný případ problémem, měla co nejvyšší hodnotu. Takovéto odpovědi podle mého názoru svědčí o tom, že jedinec nad problémem přemýšlí a tím pádem si je vědom i jistých rizik s tím spojených, proto je u

²⁷ Jako příklad takovýchto druhů odpovědí bych chtěla uvést například odpovědi na otázku: „V čem podle Vás pro společnost spočívá hrozba zobrazování násilných scén na televizních obrazovkách?“

Příklady odpovědí:

„Pokud budou násilné scény na televizních obrazovkách přístupné dětem, děti to pak budou brát jako zcela normální věc a budou se podle toho chovat.“

„Nebezpečí spočívá v tom, že takovýchle scény lidi a děti berou jako úplně normální a pak se podle toho taky chovají.“

„Nebezpečí je v tom, že mládež v dnešní době pořád kouká na televizi a když to v té televizi pořád viděj, tak proč by to nebrali jako normální věc? Prostě se budou chovat taky násilnický.“

²⁸ Pro příklad této kategorie odpovědí bych chtěla uvést opět odpovědi na otázku: „V čem podle Vás pro společnost spočívá hrozba zobrazování násilných scén na televizních obrazovkách?“

Příklady odpovědí:

„Když jsou násilné scény v televizi vysílány odpoledne, dívají se na to děti a pravděpodobně jim to po nějakém čase přijde normální se chovat tímhle způsobem a asi se tak začnou chovat taky, když to vidí kolem sebe.“

„Asi to není úplně dobře, když odpoledne dávají seriály, kde se lidi vraždí a mlátí se jak na běžícím pásu. Asi to pak časem vážně může představovat pro společnost problém, protože se to už dneska bere jako normální takovýchle pořady vysílat. Hrozba pro společnost bude teda pravděpodobně v tom, že si vychováváme násilnický děti.“

„Hrozba pro společnost bude asi spočívat v tom, že jednou by jsme třeba mohli být v pozici obětí a nikdo by se nad tím pravděpodobně ani nezastavil, snad by to mohla být i určitá norma chování, nejspíš se to bude týkat hlavně dnešních dětí který jsou u televize přilepený pořád.“

²⁹ I pro znázornění odpovědí v této kategorii, které byl přidělen kód jedna, bych chtěla uvést příklady odpovědí na otázku: „V čem podle Vás pro společnost spočívá hrozba zobrazování násilných scén na televizních obrazovkách?“

Příklady odpovědí:

„Nevím, takhle jsem nad tím nepřemýšlel.“

„No, já nevím jakou hrozbu to může představovat, takovejch možností je hodně.“

„Momentálně mě žádná hrozba pro společnost nenapadá, ale nějakou hrozbu to asi mít bude.“

něho možnost vzniku morální paniky větší. Naopak odpovědi, kterým jsem přidělila hodnotu jedna, svědčí o tom, že jedinci v této kategorii nevykazují žádné obavy, o kterých by přemýšleli. A pokud jedinci právě tyto obavy nevykazují či o nich nepřemýšlí, riziko morální paniky je u nich mnohem menší, než u jedinců, jejichž odpovědi byly promyšlené.

3.8.1.1 Ověření správnosti kódování

Abych si ověřila, zda jsem data kodovala objektivně, vzala jsem si na pomoc dva pomocníky. Jednalo se o dvě studentky druhého ročníku, z nichž jedna se dotazníkového šetření aktivně účastnila, druhá nikoliv. Tento krok jsem podnikla proto, abych se ujistila, že mnou kódovaná data jsou opravdu kódována objektivně podle jasně nadefinovaného kódového klíče a že výzkum nebude ohrožen například mým neobjektivním či nepřesným kódováním.

Proto jsem z celkového souboru všech rozepsaných odpovědí náhodně vybrala sto takovýchto odpovědí. Odpovědi jsem vytiskla na samostatné papíry, společně s nadefinovaným kódovacím klíčem a prázdným záznamovým archem jsem je předala svým pomocníkům. Pro jistotu jsem každého pomocníka nechala kódovat v jiné místnosti, abych měla jistotu, že se nebudou navzájem ovlivňovat. Kódování trvalo pomocníkům necelé tři hodiny a v jeho průběhu byla provedena jedna pauza.

Následně jsem záznamové archy, do kterých pomocníci zaznamenávali své kódy, začala porovnávat se svými vlastními kódy. S pomocníkem číslo jedna jsem se shodla v 86% kódovaných odpovědí. S pomocníkem číslo dvě jsem se pak shodla v 88% kódovaných odpovědí. Všichni tři jsme se pak sešli v 85% kódovaných odpovědí. Proto se domnívám, že výsledky mého výzkumu by neměla ohrozit chyba v kódování dat.

3.8.2 Index morální paniky

Hlavním cílem celého procesu kódování bylo zjištění indexů morální paniky u vybraných dvaceti kategorií. Index morální paniky jsem počítala v programu Microsoft Excel, kam jsem přepsala všechna kódovaná data. Index morální paniky jsem nejprve vytvořila pro každý dotazník v dané kategorii samostatně³⁰. Tím jsem dostala osmdesát indexů morální paniky v jedné kategorii. Tyto indexy jsem vzájemně sečetla, čímž jsem dostala jeden celkový index pro jednu kategorii morální paniky. Celý proces jsem následně opakovala, dokud jsem nezískala potřebných dvacet indexů morální paniky.

---

³⁰ U každého vyplněného dotazníku byl index morální paniky stanoven následovně: za odpovědi na uzavřené otázky, na které navazovaly otázky rozepisovací, nebyl udělen žádný bod - body byly udělovány pouze za rozepsané odpovědi. Hodnota bodů je shodná s číslem kódu každé jednotlivé odpovědi. Za pět rozepisovacích otázek zde tedy bylo možné získat maximálně 15 bodů. Do tohoto indexu byla zahrnuta i jedna uzavřená otázka: „Domníváte se, že může během následujících několika týdnů, dojít ke zhoršení tohoto problému?“ a to proto, že neměla možnost rozepisovací odpovědi. Kladné odpovědi na tuto otázku jsem přiřadila hodnotu dva a záporné odpovědi hodnotu jedna. Proto je nejmenší možná hodnota indexu jedna a největší možná hodnota sedmáct.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této části práce bych chtěla uvést výsledky, ke kterým jsem během svého výzkumu dospěla. Budu se zde věnovat jednotlivým výzkumným otázkám samostatně. Pro doplnění výzkumných otázek a pro přiblížení kontextu budu pracovat nejen s kódovanými daty, ale také s původními slovními odpověďmi získanými z dotazníkového šetření. Indexy morální paniky jsou pak pro každou zkoumanou kategorii zobrazeny pomocí grafu příloze č. 4.

Tab. č. 1.: Zobrazení celkového indexu a jednotlivých průměrů indexu morální paniky pro každou zkoumanou kategorii.

Zdroj: *Vlastní analýza (2013).*

Seznam kategorií MP	Index MP	Průměr indexu MP		
		Celkem	Muži	Ženy
Homosexualita	429	5,36	5,37	5,36
Hnutí Anonymous	443	5,54	5,58	5,51
Sex na TV obrazovkách	466	5,83	6,19	5,64
Stárnutí populace	466	5,83	5,55	6,00
Náboženské sekty	469	5,86	5,00	6,28
Požívání alkoholu mladistvými	498	6,23	6,72	5,94
Drogy	518	6,48	7,24	6,04
Finanční krize	525	6,56	6,62	6,51
Šikana dětí na ZŠ	526	6,58	6,28	6,75
Závadné potraviny z Polska	528	6,60	7,75	6,11
Hooligans na stadionech	531	6,64	6,86	6,52
Metylalkohol	539	6,74	6,81	6,70
Násilí na TV obrazovkách	540	6,75	7,94	5,91
Bezohledné chování na silnicích	547	6,84	6,33	7,19
Korupce	548	6,85	6,77	6,90
Prostituce	550	6,88	6,59	7,02
Nezaměstnanost Romů	566	7,08	6,80	7,20
Únosy dětí	595	7,44	7,04	7,63
Terorismus	658	8,23	8,38	8,13
Pedofilie	688	8,60	9,27	8,13

U všech kategorií jsem v programu Stata11 pracovala také s *t* testy. Mohu tedy říci, že vybrané kategorie se statisticky signifikantně neliší. Výsledky *t* testů jsou shrnuty v tabulce č. 2.

Tab. č. 2.: Zobrazení hodnot *t* testu pro každou zkoumanou kategorii.

Zdroj: *Vlastní analýza (2013).*

Seznam kategorií MP	Hodnoty <i>t</i> testu
Drogy	0.0713
Finanční krize	0.8677
Hnutí Anonymous	0.9161
Homosexualita	0.9925
Hooligans na stadionech	0.6579
Bezohledné chování na silnicích	0.2118
Korupce	0.8468
Metylalkohol	0.8563
Násilí na TV obrazovkách	0.0015
Nezaměstnanost Romů	0.6322
Pedofilie	0.1244
Požívání alkoholu mladistvými	0.2318
Závadné potraviny z Polska	0.0325
Prostituce	0.4998
Náboženské sekty	0.0751
Sex na TV obrazovkách	0.3969
Stárnutí populace	0.3885
Šikana dětí na ZŠ	0.4637
Terorismus	0.6834
Únosy dětí	0.4310

4.1 Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů největší index morální paniky a proč?

Z tabulky č. 1 můžeme vyčíst, že největší index morální paniky byl zaznamenán v kategorii *pedofilie*. Konkrétní hodnota indexu morální paniky je 688.

Pomyslné „vítězství“ této kategorie mě překvapilo, proto jsem se rozhodla zjistit důvod, proč má právě tato kategorie největší index morální paniky. Skrze archiv České televize jsem se nejprve podívala, kolik reportáží na téma pedofilie či zneužívání dětí bylo od poloviny září do poloviny prosince na televizním kanálu České televize odvysíláno. Celkový počet reportáží byl osmnáct. Když jsem se pro srovnání podívala na kategorii *metylalkohol*, reportáží s touto tematikou bylo odvysíláno za stejné období sto třicet tři. Proto by se dalo očekávat, že největší index morální paniky bude mít právě kategorie *metylalkohol*.

Proto jsem se rozhodla ještě jednou pozorně prozkoumat slovní odpovědi respondentů z dotazníkového šetření. Chtěla bych zde uvést příklady odpovědí, které se v dotazníku nejčastěji opakovaly, i když pokaždé v trochu jiném znění. Porovnávat zde budu odpovědi z kategorie *pedofilie* s odpověďmi v kategorii *metylalkohol*³¹.

„V čem podle Vás *pedofilie* představuje hrozbu pro společnost?“

„Domnívám se, že zneužívání dětí představuje hrozbu pro celou společnost, ne jenom pro nějaké části. Proto je tak nebezpečná, nikdy nevíte, kde a komu se to může stát příště.“

„Problémy s pedofilii se týkají nás všech, i když nemám žádné děti, stejně si myslím, že je to problém. Děti se samy neumějí bránit, proto je máme chránit my a ne je ještě zneužívat.“

V čem představuje hrozbu pro společnost? No asi úplně ve všem. Asi nejhorší na tom je, že se nedá poznat kdo je pedofil a nedá se proti tomu bránit, když nevíte kdo to je a navíc se to týká malých dětí, což je úplně nejhorší, protože děti se nemůžou bránit samy.“

„V čem podle Vás kauza metylalkoholu představuje hrozbu pro společnost?“

„No ona ta kauza podle mě nepředstavuje hrozbu pro celou společnost, ale jen pro její části. Já se třeba nebojím, že by se mi něco stalo, protože takovýhrole alkoholu bych se nikdy ani nedotknul.“

„Nemyslím si, že by metylalkohol představoval hrozbu pro celou společnost, když se chci napít, tak si koupím dobrou flašku, ne nějaké levnej šunt z večerky po kterým ještě nakonec oslepnu.“

„To spíš představuje hrozbu jenom pro tu část společnosti, která nemůže být bez alkoholu ani jeden den. Přece když chci pít, tak si nekoupím nějaké alkohol levnej někde v chatrči u silnice, kde prodávaj alkohol a noviny, nic jinýho. Jako hrozba to určitě je, spousta lidí umřelo nebo osleplo, ale mají si dávat pozor na to, co si kupujou.“

Na základě takto strukturovaných odpovědí se domnívám, že kategorie *pedofilie* měla největší index morální paniky z toho důvodu, že respondenti jsou si plně vědomi závažnosti tohoto problému, zejména pak toho, že se opravdu týká celé společnosti a ohrožuje její nejmladší členy. Jak je z jejich dopovědí patrné, například kategorie metylalkoholu pro ně důvod k panice nepředstavuje, protože se týká pouze omezeného počtu lidí a před touto hrozbou se dá bránit- například tím, jak respondenti uváděli, že si koupí kvalitní láhev alkoholu.

Jak jsem již popsala výše, největší index morální paniky představuje kategorie *pedofilie*. Když se znovu do tabulky č. 1 podíváme, je patrné, že druhou pozici obsadila kategorie *terorismus* a třetí v pořadí je kategorie *únosy dětí*. Chtěla bych podotknout, že první tři místa

---

³¹ Tuto kategorii jsem vybrala jako srovnávací z toho důvodu, že právě informace týkající se metylalkoholové kauzy, byly v médiích před začátkem dotazníkového šetření i v jeho průběhu nejvíce probírány.

obsadily kategorie, před kterými se, jak respondenti nejčastěji uváděli, my sami prakticky nemůžeme bránit, a proto pro nás představují tak vysoké riziko paniky.

4.2 Který z dvaceti zkoumaných případů vykazuje u respondentů nejmenší index morální paniky a proč?

Z tabulky č. 1 je patrné, že nejmenší index morální paniky představuje kategorie *homosexualita*. Index morální paniky této kategorie je 429. Zde je vysvětlení o něco snadnější, než tomu bylo v předešlé kapitole. Jako důkaz bych opět chtěla uvést slovní odpovědi z dotazníkového šetření.

„V čem podle Vás homosexualita představuje hrozbu pro společnost?“

„Pro mě osobně homosexualita ani moc hrozbu nepředstavuje. Pro někoho možná ano, ale já jsem toho názoru, že každý si v dnešní době může vybrat orientaci sám a nikdo mu do toho nemá co mluvit.“

„Tohle asi představuje hrozbu spíš pro konzervativnější část společnosti, chápu, že se někomu nemusí líbit, když si děti hrajou v parku a vedle nich se muchlujou dva chlapy, ale co je komu do toho?“

„Nedá se úplně říci, že by to představovalo nějakou velkou hrozbu pro společnost jako takovou. Spíš to asi není příjemné starším lidem se dívat, jak spolu chodí lidé stejného pohlaví za ruce. Pro tyhle lidi to asi hrozba je, ale pro mě moc ne.“

Většina otevřených odpovědí na tuto otázku byla vesměs podobná. Na základě toho se domnívám, že kategorie homosexualita nepředstavuje pro respondenty velkou míru morální paniky hlavně z důvodu, že je homosexualita nijak nepohoršuje a podle nich většinu lidí ani neohrožuje. Otázkou ale je, jak by se index morální paniky vyvíjel, kdyby výzkumný

vzorek tvořila například populace nad šedesát let. Zde by byl pravděpodobně index morální paniky mnohem vyšší.

4.3 Budou se lišit průměry indexu morální paniky jednotlivých případů v závislosti na pohlaví? Pokud ano, v jakých případech budou tyto indexy větší u žen a v jakých případech budou větší u mužů?

Nejprve se budu věnovat první části výzkumné otázky. Průměry indexu morální paniky se opravdu liší v závislosti na pohlaví. V některých případech jsou změny těchto indexů téměř nepatrné, u některých případů jsou změny patrnější a větší. Z tabulky č. 1 můžeme vyčíst, že nejmenší rozdíl průměrů indexu mezi pohlavím je v kategorii *homosexualita*, kde muži mají průměrný index pouze o 0,01 větší než ženy. Největší rozdíl v průměru indexů pak můžeme najít v kategorii *násilí na televizních obrazovkách*, kde je průměr indexu mužů o 2,02 větší než průměr indexu u žen. Ženy vykazovaly větší průměr indexu morální paniky v kategoriích: *bezohledné chování na silnicích, korupce, nezaměstnanost Romů, prostituce, náboženské sekty, stárnutí populace, šikana dětí na základních školách a únosy dětí*. Muži pak vykazovali větší průměr indexu morální paniky v kategoriích: *drogy, finanční krize, hnutí Anonymous, homosexualita, hooligans na stadionech, metylalkohol, násilí na televizních obrazovkách, pedofilie, požívání alkoholu mladistvými, závadné potraviny z Polska, sex na televizních obrazovkách a terorismus*.

Podrobnějším rozdílům se budu věnovat níže, kde se zaměřím na pět kategorií, ve kterých byly rozdíly v průměru indexu morální paniky mezi pohlavím nejvíce patrné, tedy větší než jedna. Tyto kategorie jsou: *drogy, násilí na televizních obrazovkách, pedofilie, závadné potraviny z Polska a náboženské sekty*.

Drogy:

V této kategorii mají muži průměr indexu o 1,20 větší než ženy. Vysvětlení může být hned několik, proto bych zde pro příklad chtěla uvést některé odpovědi svých respondentů.

„V čem podle Vás představují „špatné“ drogy hrozbu pro společnost? (tedy takové drogy, které svým nekvalitním složením a přípravou mohou způsobit předávkování a smrt)“.

Odpovědi žen:

„No, oni už celkově všechny drogy, ne jenom ty, jak říkáte špatné, jsou pro společnost nebezpečné. Já se špatných drog moc nebojím, protože když se chci někde pobavit jednou za čas, tak si koupím něco kvalitního a ne u nějakého pouličního prodejce.“

„Já drogy neberu, takže já osobně z nich strach nemám, ale pro společnost hrozbu představují hlavně v tom, že jsou přístupné všem a všichni si je můžou koupit, i děti, které s nimi nemají zkušenosti a pak je jedno jestli je ta droga dobrá nebo špatná, zabít je může stejně.“

„Tak ty špatné drogy jsou určitě nebezpečné, ale myslím si, že všechny drogy jsou nebezpečné pro ty, co je užívají. A u nás drogy asi pro společnost zatím nepředstavují takovou hrozbu, jak třeba někde v Americe nebo tak.“

Odpovědi mužů:

„To je jasné že tyhle špatný drogy představují pro společnost hrozbu, jsou přece hrozně nebezpečný. Nechci se bát pokaždé, když se chci jít někam pobavit a dát si třeba nějaký éčko můžu umřít...I když u nás to díky bohu zatím není takovej problém.“

„Občas když se chci jít pobavit tak třeba i něco dám. Ale je fakt velkej problém sehnat v dnešní době něco dobrýho a čistýho, jasně že špatný drogy jsou problémem společnosti a hrozbou, protože si nikdy nemůžeme bejt naprosto jistý tím, že to co si koupíme je kvalitní.“

„I když vím, že drogy celkově jsou pro společnost špatné, protože jsou nelegální, nemorální, škodlivé a tak dále, myslím si, že vzít si drogu je zcela individuální a když už si jí vezmu (neříkám ale že to dělám), tak u toho nechci umřít. Hrozba pro společnost je v tom, že tímhle si už úplně jistí být nemůžeme, proto je to tak nebezpečné.“

Na základě těchto odpovědí se domnívám, že muži mají v kategorii *drogy* větší index morální paniky proto, že vnitřně pocítují větší riziko. Z jejich odpovědí lze vyčíst to, že jisté zkušenosti s drogami- zejména extází, už mají. Narážky na extázi jsem v odpovědích našla u dvanácti mužů a pouze u čtyř žen. Ženy z tohoto výzkumu jsou si vědomy toho, že drogy jsou škodlivé pro společnost celkově, ale ony samy z nich takové obavy většinou nemají, protože se jich konzumace drog přímo netýká.

Násilí na televizních obrazovkách:

Jak již bylo řečeno výše, tato kategorie morální paniky představuje kategorii s největším rozdílem průměru indexu morální paniky. Rozdíl mezi indexem mužů a žen je pro tuto kategorie 2,02, přičemž větší index morální paniky je v kategorii mužů. Jak by se tento rozdíl dal vysvětlit? Opět bych zde pro přiblížení chtěla uvést příklady odpovědí svých respondentů, než uvedu své možné vysvětlení.

„V čem podle Vás představuje násilné chování na televizních obrazovkách hrozbu pro společnost?“

Odpovědi žen:

„Hrozbu pro společnost to představuje v tom, že se děti mohou snažit toto násilné chování, které v televizi vidí, samy zkoušet na ostatních. Na druhou stranu od toho ale mají rodiče, aby jim v tom zabránili a umravnil je. Já bych na násilné pořady své děti nenechala dívat a myslím si, že spousta lidí se na to dívá stejně.“

„V tom, že to společnost, hlavně pak pubertáci, mohou chtít napodobovat. Ale zase si myslím, že od toho mají doma rodiče, aby je na takovýchle pořady nenechali dívat.“

„Někdo to pak třeba může chtít napodobovat, v tom je podle mě nebezpečí. Ale zase na druhou stranu starší lidi už snad mají rozum, aby je napadlo, že to co vidí v televizi jeden v reálu dělat nemůže a u dětí by tomu mělo zabránit jejich okolí, hlavně rodina a škola.“

Odpovědi mužů:

„Když jsem byl malej a rodiče už spali, díval jsem na takovýchle filmy tajně, aby o tom nikdo nevěděl. Taky nás napadalo, že by jsme to třeba mohli zkoušet, ale pořád jsme byli pod něčím dozorem, takže to moc nešlo. Hrozba pro dnešní společnost je v tom, že dětem se ani nezakazuje, aby se na to dívaly, natož aby je někdo hlídal, jestli dělají to co vidí. V tom je tahle generace dětí nebezpečná.“

„Hrozba pro společnost je v tom, že dneska děti skoro nikdo nehlídá, celý dny se můžou courat po sídlištích a dělat si co je napadne, protože rodiče jsou v práci. No a když vidí násilí a různé další věci v televizi, tak proč by to nevyzkoušely, když jim v tom nic nebrání.“

„Děti by se neměli dívat na násilí v televizi, protože je to pak může podněcovat k tomu, aby to zkoušeli taky. Neříkám, že když jsme byli děti my, byli jsme andílci, ale určitě z nás něco vyrostlo a nebyli jsme celý dny jen nalepený na televizi a na střílečkách. Média mají děti vychovávat, ale nedělají to, rodiče je mají hlídat a věnovat se jim, ale taky to nedělají...“

Na základě těchto odpovědí, jejichž obsah byl vesměs totožný, se domnívám, že vyšší hodnota průměru indexu morální paniky je u mužů způsobena jejich odlišným pohledem na dnešní mládež a děti³². Ženy se domnívají, že společnosti hrozí jen malé riziko, protože rodiče mají stále své děti pod dozorem a když je nehlídají a nevychovávali rodiče, dělá to škola. Muži se naopak domnívají, že dnešní děti jsou „samorosti“ a nikdo

³² Většina respondentů v tomto výzkumu se shodla na tom, že násilí na televizních obrazovkách představuje hrozbu především v tom, že vychovává násilnou generaci mladých lidí. Nejohroženější společenskou skupinou jsou podle respondentů právě děti, které jsou budoucnost naší společnosti.

nemá čas je vychovávat a trávit s nimi čas, proto těmto dětem násilí v televizních pořadech může přijít jako normální věc, v budoucnu se tak mohou i chovat, a tím ohrožovat celou společnost. Tuto skutečnost si většina žen ve výzkumu nepřipouštěla.

Pedofilie:

Díky tabulce č. 1 je patrné, že v této kategorii je průměr indexu morální paniky u mužů o 1,15 větší než průměr tohoto indexu u žen. Pro hlubší pochopení naměřených rozdílů opět využívám otevřené odpovědi z dotazníkového šetření.

„V čem podle Vás pedofilie představuje hrozbu pro společnost?“

Odpovědi žen:

„No tak hlavně v tom, že ohrožené jsou zejména děti. Týká se to zneužívání dětí, což je pro společnost hrozba ale myslím si, že pokud si rodiče dávají na své děti pozor a věnují se jim, zase takové riziko to není.“

„Je to hrozba pro společnost, protože se to týká dětí, které se sami moc bránit neumějí a nemohou. Tahle hrozba se dá ale minimalizovat tím, že budeme na své děti dávat pozor, hlavně na internetu, tem představuje podle mě největší hrozbu, protože pedofilové si své oběti právě třeba na facebooku mohou vybírat.“

„Myslím si, že hlavní hrozba pedofilie pro společnost spočívá v tom, že ohrožuje děti. Místo aby je dospělí chránili, jim ještě ubližují. Proto je to hrozba. Ale zase když se nad tím zamyslím, tak rodiče tomu mohou zabránit tím, že si budou svých dětí více všimnout a dávat na ně pozor a nebudou je nechávat toulat někde po městě nebo dávat na internet svoje fotky.“

Odpovědi mužů:

„Je to velká hrozba pro společnost, protože se tomu nedá nijak zabránit..., nějaký úchylek si někde vyhlédne dítě a už se s tím nedá v podstatě nic dělat, to by policie musela chodit každou minutu třeba do parku a hlídat to tam, nebo cesty ze škol a tak dále.“

„Hrozba je podle mě v tom, že se tomu nedá vůbec, nebo jen těžko zabránit. Děti tráví mnoho času na internetu, kde si je pedofilové mohou vyhlédnout a třeba po cestě do školy je přepadnout. Tomu může jen těžko někdo zabránit.“

„Dá se tomu jen velmi špatně zabránit, v tom je podle mě největší hrozba pro společnost. Dneska se prakticky nikdo nemá čas starat o svoje děti, protože rodiče jsou v práci a děti se toulají samy a může je někdo přepadnout, podle mě se to může stát kterémukoli dítěti a prakticky kdekoliv.“

Hlavní rozdíl zde spatřuji v rozdílném pohledu mužů a žen na to, zda se dá, či nedá předejít tomu, aby k pedofilii docházelo. Ženy se většinou domnívaly, že se problému dá předejít pravidelnou kontrolou dětí ze strany rodičů a také tím, že se rodiče budou dětem více věnovat a dávat na ně pozor. Tím se podle dotazovaných žen riziko zneužití dítěte dá zmenšit, proto to pro ženy nemusí představovat takovou hrozbu jako pro muže. Muži se naopak ve většině případů domnívají, že ochrana před pedofily není možná. Z jejich odpovědí je patrné to, co jsem naznačovala již v kategorii *násilné chování na televizních obrazovkách*, tedy skutečnost, že dětem je v dnešní době věnována ze strany rodičů jen velmi malá pozornost, proto jsou mnohem více ohroženy a snadněji se stávají oběťmi.

Závadné potraviny z Polska:

Jak můžeme v tabulce č. 1 vidět, v této kategorii je rozdíl v průměru indexu morální paniky mezi pohlavími poměrně znatelný. Jedná se o druhý největší rozdíl a jeho hodnota je 1,64. Vyšší hodnotu tohoto průměru indexu pak mají muži. Pro bližší objasnění důvodu, čím může být

tento rozdíl způsoben, opět využiji doplňující písemné odpovědi respondentů ze svého dotazníkového šetření.

„V čem podle Vás představují závadné potraviny z Polska hrozbu pro společnost?“

Odpovědi žen:

„Hrozba pro společnost je to, že jsou to nekvalitní potraviny podle mě ne moc vhodné pro lidi. Přejde mi docela nechutné jíst v jídle sůl, kterou se posypávají silnice a další dobroty. Ale zase na druhou stranu, já si třeba dávám pozor, jaké potraviny si kupuji, a když je tam země původu Polsko tak si to nekoupím a vyberu si něco jiného.“

„Od té doby, co tahle kauza běží, si dávám daleko větší pozor na to, co si kupuji, hlavně aby to nebylo z Polska nebo podezřele levné. Nevím, jestli je to přímo hrozba, ale přijde mi docela nechutné jíst něco, co obsahuje sůl, která se nedává lízat ani zvířatům na pastvu.“

„Je určitě velmi nechutné, z čeho se ty Polské potraviny dělají a hrozba je v tom, že někdy se to ani nepozná, co za škodliviny ty potraviny mohou obsahovat. Zase na druhou stranu, nikdo nikoho nenutí, aby si kupoval co nejlevnější věci a potraviny. Je jasné, že nikdy nebudou tak kvalitní, jako ty dražší potraviny.“

Odpovědi mužů:

„No hrozba pro společnost je jasná- nevíme co jíme a jíme špatné a nekvalitní potraviny, po kterých nám může být špatně. Já se zase v tom tak nevyznám, po něčem sáhnu a rychle jdu z obchodu, ale rozhodně nechci jít žádný jídlo, kde jsou nějaký hnusy z Polska.“

„Nejsem zase žádný odborník na jídlo, ale rozhodně nechci jíst nic, kde je posypová sůl a další Polské vylepšováky chuti. Jsem chlap a tak si rozhodně na každém obalu potraviny nehodlám číst složení, tohle má kontrolovat někdo jinej. Tak ať to koukají dělat, hrozba pro společnost je v tom, že z toho můžeme chytit nějaké nemoci nebo nám být špatně a to není dobré.“

„Asi jako spousta chlapů si nečtu zadní stranu a složení věcí, který si kupuju. To dělaj jen bláznivý holky posedlý dietou. Hrozba pro společnost je v tom, že je celkem dost nezdravé a také nechutné jít potraviny, kde je posypová sůl, copak to

nikdo nekontroluje dřív než nám to dají do regálů? Vždyť z toho můžeme chytit bůh ví co!“

Jak je z příkladů odpovědí u žen patrné, většina z nich sice hrozbu v závadných potravinách z Polska spatřuje, ale nepředstavuje pro ně až takovou hrozbu. Jak ženy uváděly, většinou si kontrolují složení potravin a zemi původu a pokud je nějaká potravina z Polska, jednoduše si ji nekoupí. Podobné typy odpovědí jsem u mužů téměř nezaznamenala. Muži naopak uvádějí, že informace o složení a původu výrobku za ně má kontrolovat někdo jiný a pokud jsou závadné, tak se nesmějí vůbec dostat do obchodů. Domnívám se tedy, že ženy vykazují nižší index průměru morální paniky proto, že jsou při výběru potravin opatrnější a jednoduše si kupují kvalitnější potraviny, proto je hrozba těch nekvalitních tak netrápí jako muže. Muži si dobře uvědomují, že závadné potraviny mohou představovat hrozbu pro jejich zdraví a zároveň si jsou vědomi, že si takové potraviny mohou koupit, protože si nečtou bližší informace o složení či zemi původu.

Náboženské sekty:

V této kategorii jako v jedné z mála vykazují větší průměr indexu morální paniky ženy. Podle tabulky č. 1 je tento rozdíl 1,28, tedy také poměrně velký. Pro upřesnění toho, co za rozdílem stojí, jsem opět využila odpovědi z dotazníkového šetření.

„V čem podle Vás sekty představují hrozbu pro společnost?“

Odpovědi žen:

„Každý má někdy životní krizi a přemýšlí, jaký má jeho život vůbec smysl. A v tom je hrozba, které sekty pro společnost představují. Že těchto nejistot využívají a otáčejí je ve svůj prospěch. Myslím si, že větší hrozba je to pro slabší jedince a pro ženy, protože s těma se dá snadněji manipulovat.“

„V každém z nás někdy hlodá červíček, proč tady vlastně jsme a co jsme dokázali a jestli by to nemohlo být lepší. Třeba já osobně někdy takové myšlenky mám a pak mě zmanipuluje i reklama, že si mám jít koupit osvěžovač vzduchu a budu mít lepší náladu. V něčem podobném je podle mě i hrozba sek- vybírají si slabší jedince a zmanipulují je ve slabých životních chvílích na jejich stranu a z těchto sekt se pak velmi obtížně dostává.“

„Hlavní hrozbu představují sekty v tom, že jakmile do nich člověk spadne, jen velmi obtížně se z nich dostane ven. Taky z nich mám obavy, protože se zaměřují hlavně na nejisté jedince a co až jednou budu mít nějakou krizi osobnosti a také jim naletím?“

Odpovědi mužů:

„Sekty určitě hrozba pro společnost jsou, hlavně tím, že když se do nich člověk jednou dostane, už se jen těžko dostane ven. Ale zase si myslím, že tyto sekty představují hrozbu jen pro lehce manipulovatelné jedince, proto z toho takové obavy nemám.“

„Sekty pro společnost hrozbu představují, hlavně v tom, že lehké je do nich vstoupit a složití je vystoupit. Někdy je vystoupení spíš nemožné. Každopádně ale hrozba je hlavně pro ty slabší a méně psychicky odolné jedince, takže já z toho zase takové obavy nemám vnitřně.“

„Hrozbu pro společnost sekty představují v tom, že se zaměřují na určité typy lidí, kteří jim snadněji podlehnou, a proto je pro ně nebezpečí větší než pro ostatní. Já se třeba považuji za celkem psychicky odolného jedince, ale myslím si, že hrozba je hlavně pro většinu žen.“

Jsem si plně vědoma toho, že problematika sekt je velmi obsáhlá a v tomto výzkumu se na ni primárně nezaměřuji, proto se zde ani nebudu snažit o plné vysvětlení či přiblížení této problematiky. To, co jsem zjistila z odpovědí respondentů, není všeobecně platné, ale za platné to pokládám pouze pro tento výzkum. Na základě písemných odpovědí z dotazníkového šetření mohu říci, že pro tento výzkum platí, že ženy vykazují větší průměr indexu morální paniky na základě toho, že jsou si více vědomy své vlastní manipulovatelnosti. Manipulovatelnost je podle nich to hlavní, v čem spočívá síla sekt a hrozba pro společnost. V odpovědích mnohokrát zaznělo, že se ženy necítí tak psychicky silné a odolné jako muži, a proto pro ně hrozba sekt představuje větší riziko než pro muže. Muži naopak uváděli, že jsou proti takovýmto věcem psychicky daleko odolnější než ženy, a proto je pro ně hrozba sekt menší.

5 ZÁVĚR

Bakalářské práce se věnovala výzkumu morální paniky. Tento výzkum byl pojat poněkud netradičně s ohledem na to, že se nesnažím zcela podrobně analyzovat pouze jednu kauzu morální paniky. Naopak jsem vybrala dvacet kauz, které v druhé polovině roku 2012 představovaly potenciální morální paniky. Provedla jsem dotazníkové šetření, díky kterému jsem získala relativně velké množství dat, na základě kterých jsem každou jednotlivou kauzu mohla podrobněji analyzovat. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi studenty ZČU v Plzni, konkrétně jsem do pozice posuzovatelů a soudců morální paniky pasovala studenty sociologie prezenčního bakalářského studia.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaká kauza vzbuzuje u těchto studentů největší index morální paniky a jaká kauza naopak nejmenší index morální paniky. Dále jsem se zaměřila také na rozdíly indexu morální paniky mezi pohlavími.

Z výzkumu jasně vyplynulo, že největší index morální paniky má kategorie *pedofilie*. Na základě podrobného prostudování všech slovních odpovědí z otevřených otázek z dotazníkového šetření jsem došla i k závěru, proč tomu tak je. Z odpovědí respondentů je patrné, že respondenti jsou si plně vědomi závažnosti tohoto problému, zejména pak toho, že se hrozba pedofilie opravdu týká všech jedinců ve společnosti a ohrožuje zejména její nejmenší členy.

Nejmenší index morální paniky má naopak kategorie *homosexualita*. Po prostudování odpovědí z dotazníkového šetření jsem dospěla k závěru, že homosexualita má nejmenší index morální paniky proto, že respondenti v ní nespatřují hrozbu pro ně samotné ani pro společnost. Homosexualita je podle jejich odpovědí nijak neohrožuje a ani je nepohoršuje.

Co se týče rozdílů indexu morální paniky mezi pohlavími, stanovila jsem pět kategorií, kde byl rozdíl nejvíce parný. Jednalo se o kategorie, kde byl rozdíl v indexu morální paniky větší než jedna. Tyto kategorie tedy jsou: *drogy, násilí na televizních obrazovkách, pedofilie, závadné potraviny z Polska a náboženské sekty*. Co se týče celkových rozdílů v průměru indexu morální paniky, pak mohu říci, že ženy vykazovaly větší průměr indexu morální paniky v kategoriích: *bezohledné chování na silnicích, korupce, nezaměstnanost Romů, prostituce, náboženské sekty, stárnutí populace, šikana dětí na základních školách a únosy dětí*. Muži pak vykazovali větší průměr indexu morální paniky v kategoriích: *drogy, finanční krize, hnutí Anonymous, homosexualita, hooligans na stadionech, metylalkohol, násilí na televizních obrazovkách, pedofilie, požívání alkoholu mladistvými, závadné potraviny z Polska, sex na televizních obrazovkách a terorismus*.

U všech dvaceti kategorií jsem také pracovala s *t* testy, na základě čehož mohu říci, že jednotlivé kategorie se od sebe statisticky neliší. Zkoušela jsem také zapojit čas jako lineární proměnou, ovšem ani zde se mi nepodařilo potvrdit, že čas by do výsledků morální paniky nějak zasahoval. Domnívala jsem se, že s přibývajícím časem budou hodnoty indexu menší, což se mi ale statisticky nepodařilo prokázat. Proměnou čas jsem modelovala jako kvadratickou funkci a pro každou kategorii zvlášť jsem vytvořila regresní model. Ovšem ani u jednoho z těchto modelů se mi nepodařilo prokázat jeho statistickou významnost.

Na základě celkových výsledků mohu říci, že jako jevy morální paniky lze jednoznačně charakterizovat kategorie *pedofilie* a *terorismus*. Naopak u kategorií *homosexualita* a *hnutí Anonymous* rozhodně o morální panice hovořit nemůžeme.

Závěrem bych ještě chtěla dodat, že jsem si vědoma toho, že výsledky mého výzkumu nejsou aplikovatelné na širokou veřejnost ani na studenty jiných vysokých škol. Pokud by měl být můj výzkum proveden či

porovnáván se širokou veřejností, musela by se v první řadě upravit podoba dotazníků, protože dotazníky použité v tomto výzkumu jsou navrženy čistě pro „odbornou veřejnost“, za kterou studenty sociologie považují. Také by se musel upravit proces kódování. Hodnoty jedna až tři jsem přiřazovala pouze slovním odpovědím podle toho, jak jistě na ně respondenti odpovídali. Pokud bych tedy chtěla porovnat indexy morální paniky mého výzkumného vzorku se širokou veřejností, dalo by se předpokládat, že u široké veřejnosti budou indexy morální paniky menší. To by ale neznamenalo, že studenti sociologie vykazují větší morální paniku, pouze by to svědčilo o tom, že tito studenti mají lépe vyvinuté vyjadřovací schopnosti a na otevřené otázky v dotazníkovém šetření jsou schopni odpovědět daleko jistěji a přesněji než široká veřejnost. Toto srovnání odborné a široké veřejnosti by bylo určitě velice zajímavé a ráda bych ho v budoucnu provedla.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Becker, H. 1963. *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.

Cohen, S. 2002. *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. London: Routledge.

Giddens, A. 2003. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Goode, E., Ben-Yehuda, N. 1994. *Moral panics: The Social Construction of Deviance*. Wiley-Blackwell.

Halík, T. 2004. *Vzýván i ne vzýván : evropské přednášky k filozofii a sociologii dějin křesťanství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Halík, T. 2007. *Vzdáleným nablízku : vášně a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. & Roberts, B. 1978. *Policing the Crisis*. London: Macmillan.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Thompson, K. 1998. *Moral Panics*. London: Routledge.

Volek, J. 2000. *Konstrukce morální paniky a sociální exkluze*, Sborník prací Fakulty sociálních studií Brněnské univerzity, Sociální studia 5, s. 97 - 113.

Internetové zdroje:

Česká televize. 2011(a). *Desetina homosexuálů v Česku zažila útok* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/132706-desetina-homosexuálu-v-cesku-zazila-utok/>

Česká televize. 2011(b). *Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost - podívejte se na klipy!* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/134853-vase-dite-vase-televize-vase-zodpovednost-podivejte-se-na-klipy/>

Česká televize. 2012(a). *Strach z tribun* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/213411034000024-strach-z-tribun/>

Česká televize. 2012(b). *Agresivní řidič Trpišovský odešel od soudu s podmíněným trestem* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/184017-agresivni-ridic-trpisovsky-odesel-od-soudu-s-podminenym-trestem/>

Česká televize. 2012(c). *Skandál moderátora BBC: Obětí Savilea přibývá* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/201037-skandal-moderatora-bbc-obeti-savilea-pribyva/>

Česká televize. 2012(d). *Pedofil zneužil v nizozemských jeslích desítky dětí* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/109865-pedofil-zneuzil-v-nizozemskych-jeslich-desitky-deti/>

Česká televize. 2012(e). *Mladí Češi drží evropské prvenství v užívání návykových látek* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/179309-mladi-cesi-drzi-evropske-prvenstvi-v-uzivani-navykovych-latek/>

Česká televize. 2012(f). *Inspekce varuje před nebezpečnými sušenkami* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/185577-inspekce-varuje-pred-nebezpecnymi-susenkami/>

Česká televize. 2012(g). *Chlapec prý šikanuje děti ve školce, skončil na policii* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/178408-chlapec-pry-sikanuje-deti-ve-skolce-skoncil-na-policii/>

Česká televize. 2012(h). *Soud začal řešit první český případ údajné podpory terorismu* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/196447-soud-zacal-resit-prvni-cesky-pripad-udajne-podpory-terorismu/>

Česká televize. 2012(ch). *Za únosem Michaly z Trmic je zřejmě touha po dítěti* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/187086-za-unosem-michaly-z-trmic-je-zrejme-touha-po-diteti/>

Česká televize. 2012(i). *Pražský magistrát připravil návrh zákona legalizujícího prostituci* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/198745-prazsky-magistrat-pripravil-navrh-zakona-legalizujiciho-prostituci/>

ČTK. 2012. *Rusko zaplavily nekvalitní drogy, úmrtnost narkomanů je vyšší o 100 %* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/rusko-zaplavily-nekvalitni-drogy-umrtnost-narkomanu-je-vyssi-o-100-20120718.html

Ginter, J. 2012. *Většina Romů, kteří by mohli pracovat, si zaměstnání nehledá* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/282064-vetsina-romu-kteri-by-mohli-pracovat-si-zamestnani-nehleda.html>

MPSV. 2009. *Problematika mezinárodních únosů dětí* [online]. [cit. 2013-17-4]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7292/Problematika_mezinarodnich_unosu_deti.pdf

Nývlt, V., Kužník, S. 2012. *Anonymous napadli servery OSA, web české vlády i Evropského parlamentu* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/anonymous-napadli-servery-osa-web-ceske-vlady-i-evropskeho-parlamentu-1mp-/sw_internet.aspx?c=A120126_134112_sw_internet_nyv

Pokorný, J. 2013. *Metanolová aféra bobtná, ale už tak je největším případem v historii* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/metanolova-kauza-je-nejvetsi-pripad-ceske-kriminalistiky-p3e-/domaci.aspx?c=A130402_212608_domaci_brd

Polák, L. 2011. *Na českých obrazovkách je příliš násilí, zjistila televizní kampaň RRTV* [online]. [cit. 2013-16-4]. Dostupné z: <http://www.digizone.cz/clanky/v-ceskych-televizich-je-prilis-nasili/>

Vojtíšek, Z. 2004. *Slovo, které je odborným slovem i nadávkou, CO SE SLOVEM „SEKTA“?* [online]. [cit. 2013-9-4]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/1.pdf>

7 RESUMÉ

The bachelor thesis deals with research of moral panic. A teoreticat part is based on the work of Cohen's Folk devils and moral panics. I decided to select twenty causes from the second half of 2012, which could be classified as potential moral panics, thus I do not deal with only one cause. The Main objective of this thesis is to detect, which cause of moral panic represents the greatest moral panics relative to respondents and why it does. As a research sample I selected students of University of West Bohemia in Pilsen, specifically students of sociology bachelor study. I consider these students as relevant judges. With help of their answers I will analyze the potential threat of moral panics. Acquired data were coded and further processed by program Stata11.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1.: Podrobnější nástin zkoumaných případů morální paniky.

Drogy:

Kategorií drogy mám na mysli riziko požití „špatných“ drog, ze kterých hrozí předávkování a smrt. Jako příklad bych chtěla uvést kauzu nebezpečných drog z Ruska, která se odehrávala v druhé polovině roku 2012. Ve srovnání s rokem 2011 a první polovinou roku 2012 se začaly v Rusku šířit lacinější a méně kvalitní drogy, po jejichž aplikaci se prudce (médiá uvádějí až o 100%) zvýšila úmrtnost narkomanů. (ČTK, 2012: [online]). Velké nebezpečí tyto nekvalitní drogy představovaly i pro Českou republiku, kam velké množství drog z Ruska směřuje. Novějším případem pak může být smrt jedné studentky na maturitním plese v březnu 2013, která podle médií zemřela kvůli požití nekvalitní extáze.

Finanční krize:

Pod tímto pojmem mám na mysli světovou finanční krizi, která započala v USA v roce 2008 a od té doby je každodenní součástí nejen zpravodajských relací, ale je všudypřítomnou součástí života vůbec. Každý den nalezneme v tisku alespoň jeden článek, který se ekonomickou krizí zabývá a tematika finanční krize a jejích dopadů je neustále omílána dokola, proto se domnívám, že zde není třeba uvádět žádné konkrétní příklady.

Hnutí Anonymous:

Tímto mám na mysli anonymní skupinu hackerů, kteří nosí na obličej masku *Guye Fawkes*. Do povědomí české veřejnosti se začali dostávat v lednu 2012, kdy uskutečnili útok na webové stránky OSA (Ochranný svaz autorský) za to, že vybírají autorské poplatky i za prodej prázdných CD či DVD. V lednu také napadli web české vlády a evropského parlamentu. (Nývtl, Kužník, 2012: [online]). V dubnu 2012

pak toto hnutí například blokovalo weby několika českých politických stran, přičemž již dříve zveřejnili například seznamy členů ODS či KSČM i s jejich adresami.

Homosexualita:

I když v době trvání výzkumu se média příliš homosexuálním kauzám v České republice nevěnovala, přesto bylo zveřejněno několik reportáží o demonstracích proti homosexuálům z Ruska či Francie, kde probíhaly demonstrace zejména kvůli schvalování zákona o homosexuálních svazcích. Domnívám se, že i v České republice je mnoho odpůrců homosexuálních partnerství. Podle výzkumu Univerzity Palackého v Olomouci zažila zhruba desetina homosexuálů fyzické napadení kvůli své orientaci. (Česká televize, 2011(a): [online]). I proto jsem tuto kategorii zahrnula do svého výzkumu.

Hooligans na stadionech:

I přes neustálé zpříšňování zákonů se na českých stadionech i nadále dějí výtržnosti. Rodiny nechtějí s dětmi na stadion chodit, protože rodiče mají o své děti strach. Návštěvnost naší fotbalové ligy je tedy velmi malá a média téměř v každém kole Gambrinus ligy ukazují záběry, jak fotbalový hooligans demolují sektory na stadionu a používají pyrotechniku. AC Sparta Praha je klub, který dostal za řádění svých hooligans v roce 2012 pokutu tři sta tisíc korun a ještě dva zápasy měli všichni fanoušci vstup na stadion zakázaný. Od roku 2009 Sparta zaplatila na pokutách téměř milión korun. (Česká televize, 2012(a): [online])

Bezohledné chování na silnicích:

Asi nejznámějším případem bezohledného chování na silnicích je tzv. kauza „vybrždování“, jejímž hlavním aktérem byl Aleš Trpišovský. Ten svou agresivní jízdou, předjížděním vozidel zprava a následným rychlým

a nečekaným brzděním před nimi způsobil dopravní nehodu a ohrozil účastníky silničního provozu. (Česká televize, 2012(b): [online])

Korupce v České republice:

Jednou z největších korupčních kauz v roce 2012 je bezpochyby korupční kauza Davida Ratha. Ten byl v květnu 2012 zatčen protikorupční policií a u sebe měl hotovost sedm milionů korun. To odstartovalo velkou politickou korupční aféru, která ještě dnes není zcela uzavřena.

Jako další korupční kauzy mohu jmenovat například projekt *Opencard*, letadla CASA (kauza s Vlastou Parkanovou), korupční aféra Víta Bárty a Věcí veřejných či uplácení ve fotbalové Gambrinus lize.

Metylalkohol:

Kauza se závadným alkoholem započala již v letních měsících roku 2012 a dotkla se většiny obyvatel České republiky tím, že způsobila vyhlášení prohibice. Od září do prosince odvysílala Česká televize sto třicet tři reportáží, které se této kauze věnovaly. Do konce roku 2012 zemřelo na otravu metanolem čtyřicet tři lidí. (Pokorný, 2013: [online])

Násilí na televizních obrazovkách:

Kauzu jsem vybrala také z toho důvodu, že odborné studie se nemohou shodnout, zda sledování násilných pořadů má či nemá vliv na pozdější agresivní chování dítěte v dospělosti. V České republice probíhala v roce 2011 a 2012 televizní kampaň s názvem *Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost*. Kampaň upozorňovala rodiče na skutečnost, že jejich děti tráví před televizními obrazovkami stále více času a sledují i pořady, které jsou pro ně nevhodné. (Česká televize, 2011(b): [online]) V rámci kampaně byl proveden výzkum s rodiči. Z výzkumu vyplývá, že 94% rodičů se domnívá, že v současné době je na televizních obrazovkách příliš mnoho násilí. 88% rodičů si pak myslí, že děti mají tendenci napodobovat to, co v televizi vidí. (Polák, 2011: [online]).

Nezaměstnanost Romů:

19. 10. 2012 publikoval deník Právo zprávu o tom, že až šedesát procent práce schopného romského obyvatelstva si nehledá práci a pracovat nechce. Deníku Právo tuto informaci údajně poskytl ředitel odboru pro sociální začleňování při Úřadu vlády Martin Šimáček. Zpráva vyvolala okamžité reakce romského obyvatelstva, odborníků i široké veřejnosti. (Ginter, 2012: [online])

Pedofilie:

Z oblasti zneužívání dětí je v druhé polovině roku 2012 nejpatrnější skandál britské televize BBC a jejího moderátora Jimmyho Savilea. Ten je obviněn z více jak tří set možných případů zneužívání dětí. Jak BBC údajně sama uvádí, jedná se o největší skandál za celou její historii. (Česká televize, 2012(c): [online]) V Německu pak bylo koncem roku 2012 obviněno z pedofilie 66 duchovních, kteří zneužívali děti, zejména pak chlapce. Toto obvinění vyvolalo v zemi celou řadu velmi bouřlivých reakcí, protože Německo bylo rodnou zemí papeže Benedikta XVI. Další zneužívání dětí bylo koncem roku 2012 odhaleno také v nizozemských jeslích. Policie zde zveřejnila fotografii muže, který se přiznal ke zneužití desítek dětí. (Česká televize, 2012(d): [online]) Tím proti němu i celé jeho rodině započala velká mediální kampaň a narůstaly negativní reakce veřejnosti vůči pedofilii jako takové.

Uvedené případy ze zahraničí ukazují, proč jsem se rozhodla tuto kategorii do svého výzkumu zařadit. Problematika pedofilie je bohužel stále aktuální a vzbuzuje obavy téměř ve všech zemích světa.

Požívání alkoholu mladistvými:

„Podle evropské školní studie (ESPAD) se průměrně opilo v posledním měsíci 57% mladých Evropanů, v Česku ale 79%.“ Takovéto prohlášení bylo v květnu 2012 uveřejněno na webovém serveru České televize. (Česká televize, 2012(e): [online]) Pokud si po víkendu projdeme

novinové titulky, většinou narazíme hned na několik případů opilých mladistvých, kteří v lepším případě skončí na záchytce. Tento fakt vyvolává mezi odborníky i zákonodárci obsáhlé debaty o tom, jak zpřísnit zákony či zvýšit postihy majitelů barů a obchodů, kde se alkohol mladistvým prodává. Proto jsem tuto kategorii zařadila do svého výzkumu jako možnou morální paniku.

Závadné potraviny z Polska:

Můžeme říci, že tato kauza se táhne již od počátku roku 2012 a prvním spouštěčem bylo objevení technické posypové soli v potravinách, které byly na náš trh dováženy z Polska. Technickou solí ale kauza teprve začala. Následně média přinášela prakticky každý týden zprávy o nových nebezpečných potravinách z Polska. Jako příklad uvedu nebezpečnou rýži, která obsahovala olovo, kyselé zelí a zkažené kysané okurky, problémy s mnoha druhy sušenek, které obsahovaly místo oříšků vysoce alergenní arašídů, ... (Česká televize, 2012(f): [online]). Na základě častého výskytu podobných informací v médiích jsem se rozhodla, že i tuto kategorii zařadím mezi potencionální morální paniky.

Sex na televizních obrazovkách:

Tato kategorie je úzce spojena s kategorií *násilí na televizních obrazovkách*. Od roku 2005 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání řeší každoročně velký nárůst stížností z řad televizních diváků na to, že mnoho nevhodných scén je přístupných dětem. Jedná se například o různé reality show, jako byli *Vyvolení* či *Big Brother*, kde si diváci stěžovali na vulgární záběry plné sexuálních narážek či erotiky, které v hlavním vysílacím čase mohly vidět děti. Tuto kategorii jsem zvolila spíše proto, že v řadách široké veřejnosti neustále probíhají diskuze, do jaké míry je sex či násilí na televizních obrazovkách problémem a jak to působí na děti.

Stárnutí populace:

Kategorii jsem vybrala spíše proto, že se jedná o dlouhodobý problém, který vždycky na nějaký čas odezní a v jiné podobě se zase vrátí později. Odborníci se shodují, že populace stárne, už se ale nedokáží shodnout na navrhovaném řešení. Jedni vidí přínos v migraci, s tím se ale špatně smiřuje veřejnost, která většinou chápe přistěhovalce jako něco negativního. Další navrhované řešení vyvolává ještě větší vlnu nevole a diskuzí v řadách široké veřejnosti. Řešení spočívá v co nejpozdějším odchodu do důchodu a ve vyplácení minimální částky důchodu. Vždy pak nastane období demonstrací a nepokojů, které se zase pomalu vytratí.

Šikana dětí na základních školách:

V květnu roku 2012 zaplavila média zpráva o sedmiletém chlapečkovi, který šikanauje děti ve školce. Prý ostatní děti bil a vyhrožoval jim. (Česká televize, 2012(g): [online]) I toto může být důkaz, že k šikaně dětí dochází již od raného věku. Dnes je velmi rozšířená tzv. *kyberšikana*, se kterou se setkává kvůli rozšířenosti sociálních sítí stále více dětí.

Terorismus:

V září roku 2012 začal v České republice vůbec první soud s osobami, které jsou přímo podezřelé z terorismu. (Česká televize, 2012(h): [online]) Je jasné, že Česká republika nepatří k zemím, kde by byly teroristické útoky brány jako nějaká velká hrozba. I proto jsem si chtěla otestovat, jak vidí problematiku terorismu respondenti tohoto výzkumu.

Únosy dětí:

Asi nejznámější kauzou únosu dítěte se v druhé polovině roku 2012 stal únos Michalky z Trmic. Neznámý muž ukradl miminko přímo z kočárku na ulici, naskočil do auta a odjel. (Česká televize, 2012(ch): [online]) Tento případ má jako jeden z mála šťastný konec. Dítě se vrátilo

zpět ke své pravé matce. Dnes se ale ve velkém množství i případy, kdy dítě unese jeden z rodičů, aby se tak druhému rodiči pomstil. V těchto případech nastávají velké komplikace s umístěním dítěte zpět k jednomu z rodičů, jak uvádí na svých webových stránkách Ministerstvo práce a sociálních věcí. (MPSV, 2009: [online])

Prostituce:

Kategorii prostituce jsem do výzkumu zařadila z důvodu, že v druhé polovině roku 2012 se velmi hlasitě diskutovalo o tom, zda prostituci legalizovat či nikoliv. Magistrát města Prahy dokonce připravil návrh zákona, který by stanovoval jasné podmínky, za jakých se prostituce stane legální. (Česká televize, 2012(i): [online]). To vyvolalo veřejné diskuze a demonstrace obyvatel nejen města Prahy, ale i dalších měst.

Náboženské sekty:

Pojem sekty je v tomto výzkumu užíván obecně jako označení pro náboženská hnutí, která mohou být ve společnosti zakořeněná, ale mohou být i nově vzniklá. Do výzkumu nezavádím pojem sekty jako pojem, který apriorně považuji za spojený s negativní konotací. Nemohu ale ovlivnit, jak pojem sekta budou vnímat respondenti, i když by již měli mít alespoň malé znalosti o termínu sekta z přednášek. Jsem si vědoma problematiky již samotného pojmu a významu slova sekta, které chápou jinak odborníci a jinak veřejnost. Například Dušan Lužný místo pojmu sekta pracuje s pojmem „nová náboženská hnutí“. (Vojtíšek, 2004: [online]) Média často přinášela informace o hromadných sebevraždách různých sektářských skupin, které vyvrcholily koncem roku 2012, kdy měl nastat údajný konec světa.

Příloha č. 2.: Příkazy, které byly použity ve výzkumu a provedeny v programu Stata11.

```
drop _all  
clear matrix
```

```
capture cd e:\analyzy\  
capture cd f:\analyzy\  
capture log close
```

```
log using output_2013-04-22, text replace  
use raw
```

```
* pro problemy
```

```
bys problem: ttest imp, by(female)  
ttest imp if problem == 4 | problem == 11, by(problem)  
ttest imp if problem == 4 | problem == 5, by(problem)  
ttest imp if problem == 4 | problem == 13, by(problem)  
ttest imp if problem == 5 | problem == 11, by(problem)  
ttest imp if problem == 13 | problem == 11, by(problem)  
ttest imp if problem == 20 | problem == 19, by(problem)
```

```
* rozdíl od homosexuality
```

```
ttest imp if problem == 4 | problem == 1, by(problem)  
ttest imp if problem == 4 | problem == 15, by(problem)  
ttest imp if problem == 4 | problem == 12, by(problem)
```

```
* rozdíl od pedofilie
```

```
ttest imp if problem == 20 | problem == 11, by(problem)  
ttest imp if problem == 19 | problem == 11, by(problem)
```

```
graph box imp, by(problem)
```

```
* regrese
```

```
xi: reg imp i.problem  
xi: reg imp i.problem*female
```

```
gen dny2 = dny * dny  
bys problem: reg imp dny  
bys problem: reg imp dny dny2
```

```
log close  
exit
```

Příloha č. 3.: Ukázka dotazníků, které byly použity při výzkumu. Jedná se o ukázku tří náhodně vybraných kategorií. Ostatní dotazníky jsou postaveny na stejném principu.

Otázky kladené v dotazníku pro kauzu *závadné potraviny z Polska*

1. Myslíte si, že závadné potraviny z Polska představují hrozbu pro společnost?
2. V čem tato hrozba podle Vás spočívá?
3. Ohrožují podle Vás tyto závadné potraviny morální hodnoty naší společnosti?
4. Jaké hodnoty podle Vás ohrožuje?
5. Objevuje se v této situaci „veřejný nepřítel“?
6. Kdo tímto nepřitelem je?
7. Domníváte se, že může během následujících několika týdnů dojít ke zhoršení problémů spojených s těmito závadnými potravinami?
8. Vyjadřují se k této situaci experti?
9. Vzpomenete si na nějakého experta?
10. Domníváte se, že existuje nějaké řešení, jak v budoucnu zabránit problémům závadných potravin, které jsou k nám dováženy?
11. Jaké řešení to je?
12. Jaké je Vaše pohlaví?

Otázky kladené v dotazníku pro kauzu *finanční krize*

1. Myslíte si, že finanční krize představuje hrozbu pro společnost?
2. V čem tato hrozba podle Vás spočívá?
3. Ohrožuje podle Vás finanční krize morální hodnoty naší společnosti?
4. Jaké hodnoty podle Vás ohrožuje?
5. Objevuje se v této situaci „veřejný nepřítel“?
6. Kdo tímto nepřitelem je?
7. Domníváte se, že může během následujících několika týdnů dojít ke zhoršení problémů spojených s finanční krizí?
8. Vyjadřují se k této situaci experti?
9. Vzpomenete si na nějakého experta?
10. Domníváte se, že existuje nějaké řešení, jak v budoucnu zabránit problémům spojeným s finanční krizí?
11. Jaké řešení to je?
12. Jaké je Vaše pohlaví?

Otázky kladené v dotazníku pro kauzu *metylalkohol*

1. Myslíte si, že metylalkohol představuje hrozbu pro společnost?
2. V čem tato hrozba podle Vás spočívá?
3. Ohrožuje podle Vás kauza metylalkohol morální hodnoty naší společnosti?
4. Jaké hodnoty podle Vás ohrožuje?
5. Objevuje se v této situaci „veřejný nepřítel“?
6. Kdo tímto nepřítelem je?
7. Domníváte se, že může během následujících několika týdnů dojít ke zhoršení problémů spojených s metylalkoholem?
8. Vyjadřují se k této situaci experti?
9. Vzpomenete si na nějakého experta?
10. Domníváte se, že existuje nějaké řešení, jak v budoucnu zabránit problémům spojeným s metylalkoholem?
11. Jaké řešení to je?
12. Jaké je Vaše pohlaví?

Příloha č. 4.: Zobrazení indexu morální paniky všech zkoumaných kategorií.
Vytvořeno v programu Stata11.

